

P 14000

P 14000

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186287625

3186287625

P. 14000
P 14000

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA.

Redaktor: František Zákrejs.

Sešit 57—58.

VLADISLAVA SYROKOMLY
(Ludvika Kondratoviče)

MARGĚR.

Báseň z dějin litevských.

Z polského přeložil

Jan Nečas.

V PRAZE.

Nákladem knihkupectví I. L. Kobrova.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Vladislava Syrokomly

(Ludvíka Kondratoviče)

Margěr.

Báseň z dějin litevských.

Z polského přeložil

Jan Nečas.

V PRAZE.

Nákladem knihkupectví I. L. Kobrova.

P 14000

„Cokoliv laskavý čtenář řekne o Margěrovi, já považuji jej za nejlepší plod svého ducha. Vyznání toto nebudiž spisovateli přičítáno za samochválu! Stupeň rozkoše a bolesti, jaké při tvoření pocítoval, může mu poněkud býti měřítkem ceny výtvoru.“

VI. Syrokomla.

Dr. 4606/42

Národní knihtiskárna I. L. Kobra v Praze.

Zpěv první.

I.

Kde tě hledat, otčiny minulosti skvělá,
s bohy svými, s rytíři kam jsi vymizela,
s písní svojich básníků proslulého jména?
Mihlas se a jako sen již jsi odesněna.
Kdo tě nyní dovede vylíčiti skvěle
z vetché knihy nebo snad z cihly spráchnivělé?
I když na tvou památku oráč pozří zblízka
neb ji rýčem vyryje kdesi z hroboviska,
z kostry nebo z úlomku železa neb hlíny,
kdo se dozví osudů celé domoviny?
Kdo nám pravdu vyssaje z tradice a z básní?
a kdo život v liteře zamknutý nám zjasní?
Kdo mrak časů zapadlých k světlu odechýlí?
Snad jen srdce, kterému praotec je milý,
snad jen pěvec v nadšení domyslí se k tomu
při harfě, jež tvořena z litevského stromu,
na čas z hrobu vyvolá, co má ještě tlíti,
z rumů zdiva ve život křesem jiskru znítí. —
Oj, kde v které mohyle pohřbili tě z jara,
harfo pěvců litevských posvátná i stará?
Vážným šumem stlumeným zazni od mohyly,
aby naše mysli se v tvůj takt dostrojily!
V jiný čas a v jiný cvik padlo žití moje,
přece v píseň zaberu dávné bohy tvoje;

nezhřeším, vždyť úmysl dobrý chovám v sobě,
 pohnu svatým popelem ve pradědů hrobě.
 V zkrvavené družině, s plecí přepásanou
 před očima potomků praotcové vstanou,
 díví jako pustiny, v kterých Litva žije,
 čistí jako potoky, z nichž se voda pije,
 teskní jako vichřice o jeseni v lese,
 neb jak píseň žencova, když ji ohlas nese. —
 Onen lid, jenž nikdy se neposkvrní zradou,
 ctí své bohy, řídí se svojich kněží radou;
 a ti, jimž on koří se a jež bohy zove,
 děsní, dobří, prostí jsou, jak jich ctitelové; —
 knížata pak, na Litvě která vládu mají,
 za blahobyť země své krev i život dají,
 ráda s lidem podělí srdce polovici,
 chléb i kořist, oslavu z boje pochodící,
 ano i smrt hrdinskou v místě nebezpečí: —
 takovéto plémě vám předvedu zde v řeči.
 A když ze strun vyrazím zvuky dávných věků
 nebo píseň zazpívám o Margěře reku,
 když vám z dálky ukáží vrchol zkrvavený,
 když vám v strunách zahřmí hrom nebo vichru
 steny,
 když se ve vás vzpomínka na Olgěrda zbudí,
 neb se děvče zachvěje, slzou oko ztrudí,
 neb když v boji meč a mlat padnou do loskotu —
 stará harfo litevská, harfo vajdelotů,
 rezavými strunami nad hrobovou plásní
 zespod země ozvi se, sflu dej mé písni!
 Přiučeni sledovat povel tvého hlasu,
 vstanou předci, jako by šlo se do zápasu.

Mladších časův synové, současníci moji,
 přijďte vy k nám poslouchat, jak se harfa strojí,

berťte pěvce do středu — sluší to tak hosti —
začňte, až bude mít málo výraznosti,
odměňte ho úsměvem laskavého vděku,
až vám pověst dopoví ze pradávňých věků!

II.

Olgěrd vládl Litvou, a Kějstut vládl Žmudí,
Litva úžas, strach i čest mezi lidem budí;
od Euxynu k pomezí Křížového Řádu,
od Karpat až k Ladoze rozširuje vládu,
v Rusko, v Lacko zabíhá hranicemi svými,
upevňuje panství své pány údělnými.
Stolce, kteréž ovládat nelze z dálné dáli,
kníže pro své bratry má nebo pro vasaly,
s poddanosti přízviskem v jejich ruce dává
moci meč a s mečem též knížecí svá práva,
s právem žít a umírat ku prospěchu vlasti.

Pěší chůze as dni dva Trocké od propasti
v lese křivým nad Němnem, od křížácké stěny
strměl zámek pulenský z dřeva vystavěný;
kníže Kějstut, těchto stran vládu na se bera,
svoje práva knížecí vznesl na Margěra.
Takto vasal koruny ustaven v tom dílu,
meče moc a práva též maje tíž i sílu,
Margěr v hradu pulenském prostřed lesů temna
ostřežoval pomezí Litvy podél Němna.

III.

Na němenských rovinách bujně rostla žita,
byla louka zelená květy pestře kryta;
přišli Němci s křížem a v nepříznivé chvíli
spásli louky, obilí zžehli, utlačili;

prsa ocel, ruku jim široký meč zbrojil,
 hltať těla litevská, krví jich se pojil.
 Vyzváno je na ruku — boj i krev se množí,
 Litva chrabře válčila po celý den boží,
 kamennými mlaty v to udeřujíc pádně,
 Němcům prsa, puklříe rozbíjela řádně.
 Neprorazí hlava zeď — na ústup se dali,
 vzavše kořist požáry, trupy zanechali.
 Dým, jenž stoupá po dálce z osad, které hoří,
 značí stopu Křížáků zašlých do Pomoří.

IV.

A tu v poli bojovém při pulenském valu
 zůstaveni Litvini sobě jen a žalu;
 zalomili rukama, pusto je, kam kročí,
 krevná slza děře se ze sokolích očí.
 Mají přece domov svůj! Ach, nač jim tam jítí!
 Vždyť ty záře požárů, které z dálky svítí,
 a ten dým, jenž nad Němzem, nad lesem se stele,
 posel to, jich od rodin: že již nepřátelé
 vše, čím duše okřívá, k čemu cit se tulí,
 povraždili ukrutně nebo v pouta skuli,
 a pak vlékli do Němec.

Srdce v prsou puká!

Po žalu se zuřivě zvedla pomsty ruka;
 zazněl výkřik po Litvě, sbíhaly se davy,
 rubat vprostřed bojiště ve trupy a hlavy,
 zhanobené naháče nakupiti v stohu,
 jako oltář obětní k usmíření bohů.

V.

Strašný pohled: na poli udupaném v boji
 leží mrtví Litvané, Němci v těžké zbroji;

na jedněch šat hebounký s rysinou je zřítí,
druhých jasné kyrusy v paprscích se svítí.
Onde silná ramena v ocelovém kutí
dusí soka — ustydla s ním v tom obejmutí;
v jedné tváři bolu znak — a v tu druhou zblízka
Satan smích svůj síbalský trvanlivě vtiská,
v jiné tváři vzteklivost, zřejmo je, že v žití
přerývána hned po smrti poznovu se znítí.
Všecko krví z kropeno — a při každé tváři,
pozíraje v oči, již havran hospodaří,
nadměmský šerý vlk ke krmi se vtírá,
vlkodavu vlkodav kořist odežírá,
z krunýře, jenž proražen v bitvy divém shonu,
vyniká jek bolesti nebo snad jek skonu,
tu kdos síly ostatek v nádrech ještě shání,
buď že šeptá modlitbu nebo proklínání.

VI.

Litvan pomstou rozkypěl, aniž jek ho mate,
béře s štje rytířů řetězy jich zlaté,
ujímá meč od boku, vzatou přilbou mává,
pláště s kříže znamením na cár rozškubává;
nebo rukou žilnatou jako spáry supí -
padá ve vlas mrtvolám, z brady rve jim chlupy,
takto trhá, hanobí zbytky ze člověka,
kde tluk srdce uslyší, prsa v púlky seká.

VII.

Pod jedlinou ve stínu, k zemi přihnout zticha
Křížák, mladé pachole, plným dechem dýchá;
rána mlatem litevským, jež mu smysly hluší,
nezmohla, mu vybušit mládeneckou duši.

Mladík pohnul očima, povzdychoval bolně, pravici svou po meči sáhl mimovolně, volal vody o krůpěj — třeba cize zněla jeho řeč, přec hlaholem k uším zaletěla nepřátelům užaslým — pohané to byli: — snadno byste litevské srdce obměkčili! — Ba i pochop litevský, postava, jež děsí, ohledl se kolkolem po bitevní směsi, on měl srdce z kamene, a přec v jedné chvíli útrpnost i pomsta v něm v rovnováze byly. Ihned však se rozmyslil — úsklebek ho hnusí: „U Perkuna, Křížák to — bídně zhynout musí!“ A již mávl toporem, který prsa zdrtí, když mu silná pravice chytla ránu k smrti.

VIII.

Pochop nazad ukročil, pohlíd a v tu chvíli k zemi topor i svůj zrak v pokornosti chýlí: stál tu Margěr hrdina. Poznáš mu to z oka, že kmen, jehož větví jest, roste do vysoka. Silny duby v Romnové, kde lid bohy ctívá, strašný je hrom v pravici, když jím Perkun kývá; silnější však nad duby Margěr ve své páži, strašnější je nad blesky, když on v boj se vráží s blýskající sekýrou. Bohům na oltáři nasycena olejem oběť jasně září; prudčeji však vybuchá, ohnivěji plane láska v srdci vůdcově k vlasti milované. Zdá se v hradě pulenském knížetem on býti, lid v něm umí pána i bohatýra ctíti: vždyť ta čapka sobolí, pod níž vlas se skrývá, i ta přilba s chocholem, jak ji vůdce mívá — a již Margěr vysloužil za rytířská díla —

důstojnější postavy dosud nezdobila.
 Pěkně nebe, jitřenky okraj když se zlatí,
 pěkněji je knížete mysl prohlídati.
 Jedna jen — to na Němce nenávisť v něm žije,
 ale taká strašlivá, jak by všecky zmije,
 jak by všecky potvory, všechny pekel síly
 jeho srdce ohnivé jedem okropily.
 Dnes, kdy pozřel krvavým nadněmenským polem,
 trpěl v duši za Litvu celým jejím bolem,
 jak by někdo v srdce, jež k smrti má se chvěti,
 všecky meče křížácké vbil až k rukověti;
 trpěl za své bohy, jimž ztenčena jich chvála,
 jaký div, že ke mstě jen prsa jeho hrála.
 Že v tu chvíli nad Němce hlavou obnaženou
 zachyt ruku pochopa k vraždě napřaženou,
 neraduj se, Křížáku, snad by mohlo býti:
 že jen ke mstě strašnější dává tobě žítí.

IX.

Zvolal hlasem strašlivým, až to chvělo tělem
 (nebyltě to tygrův ryk nad svým nepřitelem,
 ale spíše lvíce jek v lesy roklinaté,
 když se žalu oddala pro své mládě vzaté):
 — „Stůj! kdo slabé zabíjí, hanbu sám si chystá!
 „Větší zisk ten zajatý dá nám dozajista:
 „od nynějška za měsíc — jak to v Litvě všude —
 „Země níků v velký den tu se slavit bude.
 „Dobrý to bůh úrody! — svátek jeho světí
 „od časů, kdy počato v Litvě zrno seti:
 „neboť jeho laskavou příchranou a péčí
 „mléko, med i strom i klas v užitku se větší.
 „Kdysi v starém Litevsku, dokud předci žili,
 „z medu, mléka, ovoce dar mu býval milý.

„Teď však o med, o pokrm nouze bude všady :
 „Křížák pole udupal, zplnil naše sady,
 „pozabíjel dobytek, vybral i med sladký —
 „co my dáme bohu, když vzaty všechny statky?
 „Bůh však k darům ochotným kloní rád svá líce;
 „máme tu krev křížáckou — utočím jí více,
 „v oltář rouškou zastřený nyní místo kvítí
 „červeného červená krev se bude líti.
 „Zeměnk byv usmířen, přízniv lidem bývá,
 „ochotně jim na roli plody rozhojnívá,
 „a chléb, který beze slz klidně požije se,
 „novou sflu do prsou bojovníků vnese...
 „Beřte jatce živého, v pouta již ho spněte:
 „z věže pak v den slavnosti mi ho vyvedete!“
 Tak děl Margěr strašlivý — a zvuk jeho slova
 zprvu hřměl, pak vyzníval, jak řeč záhrobová;
 když pak dával velení, klesl kníže v hlasu,
 chvěl se ret a polila slza černou řasu.

X.

Tehdy muži litevští hbitě sebou hnuli,
 ležícího ve trávě juna pozvednuli;
 a sám Margěr hněvivě sáh mu na bok těla,
 vytrh meč, až z ocele pochva zařinčela,
 od šije mu odepjal rytířský plášť bílý,
 a kříž na něm vyšitý rozškubal v tu chvíli
 a ho zdupal.

Pokynul z hrozivého zraku,
 muži juna za ruce vzali bez rozpaků.
 Křížák v prsou stfnsněných těžko oddech shání,
 hlava jeho bez vlády k rameni se sklání,
 a když helm a drátěnku chasa jemu sňala,
 po vlasech mu stružička krve přetékala.
 Není ruky, která by utřela ji z čela.

Slova kletby úporné do uší mu zněla:

— „Rozmazlené pachole, neuvyklé zbroji!
 „Měkká lebka německá kdo ví zda se zhojí?
 „Kdo ví zda se o chlebě, vodě neumorí,
 „nežli mu nůž obětní do srdce se vnoří?!“
 Takto nesouc do tvrze juna raněného,
 Litva ještě úšklebek tropila si z něho.
 — „I dej pokoj!“ — druhý řek — „ač to pškle
 mladé,
 „věziž, že ďas německý v rod svůj slů klade;
 „třeba lil krev nečistou, byť i přimknul oči,
 „drž jen pevně pohana, ať ti neuskočí!
 „Jestliže ho bezpečně ve věži máš krýti,
 „to mu třeba se šíje dříve křížek sníti,
 „kterým prsa ověsil, jeť sám ďas v tom kově!“
 A již ruka loupežná byla pohotově,
 znevážiti křížek, jímž nádra on si střeže
 a jenž kdys byl posvěcen přímo od papeže;
 Margěrův však orlí zrak pad naň v také síle,
 že až Litvín pobledl, couvl téže chvíle.
 — „Vari!“ — kníže zavolal do svévolné tlupy —
 „nepřítele bez zbraně ničemník jen tupí!“

XI.

Prošli branou. — Zajatec vnesen do vězení.
 Tvrz je dílo ze dřeva, stavba bez umění;
 vždyť jen tesař nad Němnm s pěťmi pomocnými
 vznesl klády dubové jedny nad druhými
 vysoko až po mraky — a ty stěny kolem
 obehradil sosnovým, těžkým ostrokolem; —
 vždyť jen rýče kopáčů v bocích u budovy,
 povztyčili výkopem násep nadněmnový,
 ryjíce pak v tajemné záměry se dali,
 vyhloubali jeskyně, chodby prokopali,

které vedou do lesů, k vískám zabíhají;
 Bůh sám jen a Margěr ví, kde svůj východ mají,
 jako skryty lišek a hadů se to táhne,
 nevyslídí pes těch děr, muž jich nedosáhne.
 Oh, těm, kdo se stýkají s Němci na bojišti,
 třeba jedu hadího, zchytralosti liščí,
 nevěřiti úmluvám, se zradou jít na ně,
 ani ve snu sekyry nepouštěti z dlaně.

Hrozný bože Perkune na Litevsku starém,
 jemuž krev a oheň jsou nejmilejším darem!
 K čemu tvoji ctitelé jsou tak měkci, prosti?
 proč jim navždy přísnost tvá v hrud' se nezažostí?
 Dnes je boj — kvas krvavý meč i mlat si chystá,
 zejtra Litvan srdce by rozdal dozajista,
 při číši i k pochopu lne jak ke příteli;
 nad krutostí svou se sám nejdřív rozežels,
 Margěr — on, jenž Křížáky v nenávist svou vjímá
 a jenž mrakem hromovým zhoubnou hrozbu hří-
 má —

ve chvílce tak proměněn, že řeč vlídně zněla,
 s přílbicí svou zároveň sňal svou zlobu s čela,
 povzdechem si ochladil prsa svoje žhavá,
 zašel ve věž, kde svůj los vězeň očekává.

XII.

Přitlumený přebíhá jek tou temnou věží.
 Okovaný řetězy mladý Křížák leží;
 krev mu z čela pramení, ustavit se nedá,
 skrání kámen, na který sklesla hlava bledá;
 motá se, jak rukou by odpudit chtěl záři
 paprsku, jenž okénkem dopadá mu k tváři.
 Margěr vešed probudil juna zvучným krokem,
 pozřel v jeho obličej zadumaným okem:

— „Trpíš... líto mi tě, ty lupu chtivé ptáče!
 „líto matky, která snad kdesi pro tě pláče,
 „líto i tvé mladosti; spravedlivi bozi:
 „v Malborgu i na Rydě úpí u vás mnozí
 „Litvané, již za pouto raděj smrt si volí.
 „A též u nás matky jsou, i ty srdce bolí!
 „K nim tam zvolna sklání smrt ledovitá líce,
 „hynou, těžké balvany na zdi zvedajíce;
 „tobě aspoň rychlý skon méně bude krutý,
 „lehneš jako mladý klas srpem podseknutý.
 „Trpíš... líto mi tě jest, že tak má se státi.
 „Neradno však na prsou stuhlé hádě hráti,
 „ono sotva zvěděvši, že v něm síla nová,
 „první jed svůj zapustí v nádra ochráncova.
 „Jedu z hada nevyrveš: zdrť je, když jsou mladí,
 „aby světu na prospěch vyhynul plod hadí!“
 Margěr, který planul a blednul s těmi slovy,
 mluvil takto k sobě víc nežli ke věznovi;
 byltě jist, že Křížák, jenž z hloubi bolu ječf,
 nepostihl smyslu slov ze litevské řeči.
 Němec však, jenž nad Baltem v juna dorůstával,
 a jsa děckem s pruskými hochy sobě hrával,
 naučil se řeči jich a zná ji z těch časů,
 ona této podobna jako vlásek vlasu.
 Jeknul: „— Ty, jenž na Litvě vodíš vojska síly!
 „proto ti krev válečná rozněcuje žíly,
 „abys cítil jinak než pochopové sprostí,
 „mnoholi má zajatec práva ke milosti.
 „Řekl jsi, že s hádaty podobnost my máme,
 „ochráncům svým do prsou že se zakousáme;
 „příliš hadům ukřivdils — vím, že pod chatami
 „hada, zvíře posvátné, chováte si sami;
 „či snad zmije, lidská když útrpnost ji zhojí,
 „kousla někdy do ruky, co ji mlékem pojí?”

„Já jsem člověk... rytíř!... mne nezhanoší zráda!
 „Nevíš, jakou povinnost kříž můj na mne skládá!
 „Nepřislíbím přísahou, vděčným k tobě býti,
 „plaziti se nebudu, bys mě nechal žíti;
 „kdybysi přec rytířsky život chtěl mi dáti,
 „Litvine, já důstojně k tobě budu státi!“

XIII.

Margěr ne dnes poprvé s Křížáky stál v boji,
 slyšel jejich přísahy, a ví, zač ty stojí;
 pousmál se... podumal... a již víru dává
 poctivosti mladické, která neklamává;
 či snad div naň působil z litevského slova,
 kterým se mu ozvala ústa Křížákova:
 vždyť se v slovech mateřských tolik moci skrývá,
 povždy jimi nepřítel odzbrojován bývá,
 ona umí přihasit uhel v rozdoutnutí...
 Dobře jest, že čaroděj o tom nemá zdání!

Podumav tak, pokynul, přistoupili strážé,
 vězni rány krvavé obvázáti káže,
 a jej z bašty kamenné, temna ze sklepiska
 přenést v jiné komnaty, kde se slunce blýská.
 Hned ho vzali na plece silní bojovníci,
 zanesli ho veselou, dlouhou ve světnici.
 Uprostřed stůl kamenný nádobami krytý,
 na něm pivo rozlité a med nedopitý,
 snad že chrabrá družina Litvy bohatýra
 na obřady, na hody v síni té se sbírá.
 Do stěn vbity parohy ze zubra i soba,
 zbraně visí kolkolem, vítězova zdoba,
 tam je přílba od čela bojovníka sňatá,
 orlí křídla z odění husarova vzatá,

různých barev turbany, tatarských hlav pleny,
 z novgorodské svatyně obraz vyzlacený.
 Uviděl tu Křižák též mezi ostatními
 různé znaky domácí s erby křesťanskými,
 orla poli na bílém, s korunkou jenž pne se,
 prapor, který Marie zlaté jméno nese;
 viděl pláště bratrské — a duch jeho svěží
 nesl se až ke Baltu v písek na pobřeží.
 Vzpomněl sobě na vlny, které vítr oře,
 na svůj rodný domeček u samého moře,
 k tvrzi Řádu pojednou mysl se mu točí,
 a pak ještě k něčemu, neb mu zvlhly oči.

XIV.

Vždyť duch lidí rytířských už se bystří z mládí:
 Křižák doma s děvčetem už se měli rádi,
 v mládeneckých nádrech svých různé city míval,
 šťasten byl a trpěl též, také klamán býval;
 chvalořečil, šidil a sháněl vidin dary,
 cítil jako mládenec, rozuměl jak starý.
 Mohl by už líčiti srdce děje, dráhy:
 neboť prsa okutá zmužnivají záhy,
 v táboře pak Křižákův na blízku se hostí
 bohatýrská šlechtnost s hrubou necitností.

Od dítěcí kolébky s mlékem matky milé
 vyssál cností křesťanských símě uslechtilé;
 sivý otec na koně si ho k sobě brává,
 učí, jak se oštěpem ve pravici mává,
 a když počal dospívat, pověstí ho baví
 o turnajích, na kterých, jako anděl pravý,
 nejkrásnější dívčina s terasy se dívá,
 a pak dává tomu dar, vítězem kdo bývá.

A tak tedy nemůže k podivu to býti,
 že se učil po Bohu ihned ženu ctíti;
 že mu vášeň bouřlivá prsa rozechvěla,
 že měl bytost pozemskou přímo za anděla,
 že též blouznil o děvě, která v jaru kvete. —
 A když srdce mladické, osmnáctileté
 ucítilo zachvění, jemuž sotva věří,
 a když silně bušilo k sousedově dceři —
 tehdy blahé myšlenky tak se hojně množí,
 jak by duch se sbližoval s velikostí boží,
 a ty dumky pěkný jsou, čisty jako zlato!
 Byli také milován? — Nač by ptal se na to!
 Ač mu pocit vzájemný tu i tam se jevil,
 bál se, že ho zneváží — lásky nevyjevil;
 to však cítí, blaženost že mu v srdce skočí,
 pohledneli v nebesa nebo v pěkné oči.

Ale srdce nevinnost na květu je pelem,
 první bouře života jest jí zničitелеm.
 Sotva oštěp zved a spjal pancéř vyleštěný,
 a již na dvůr křížácký šel hoch nezkušený:
 a tam staří s mladými vprostřed hlučné dráhy
 víry jemu nejdraší zbavili ho záhy;
 a když slýchal kolem, jak klnutí se množí,
 v pochybnost vzal víru svou, ba i milost boží;
 pohár na rty přiložil — před ruměncem z vína
 stydlivosti ruměncem vzejít zapomíná,
 a že zjevných záletů bývalo tu dosti,
 styděl se, že vzdech mu byl svatou tajemností,
 vprostřed krásek veselých, se přichylnou duší
 zapomněl cti rytířské, jaká ženě sluší.

A jda drahou necností, na ní zle se choval,
 klamuchtivě přísahal, pravdou povrhoval,

motýla si vyvolil za rytířské heslo,
 a co chvíli jinam se srdce jeho neslo.
 Lásku, víru, naději za básně on brával;
 a když pykal nebo když srdce roztrhával,
 říkal si, že bolesti nevznikají z rány,
 a rty jeho k úsměvu byly uchystány.
 Když pak vášně plamenem šlehly v jeho štěstí,
 jal se válku vražednou proti sobě vésti.

Ale v duši, která již pila světlo boží,
 Satan símě záhuby nesnadno si vloží.
 Stačí povzdech posvátný, slza jenom jedna,
 aby duše neklesla v tmu, až do bezedna,
 vždy duch síly mladistvé, plný ohnivosti
 zoufání, v něj upadl, brzo sám se sprostí;
 již jen někdy v zápasu hruď si ještě zraní,
 však již duše k obraně dobyla si zbraní.

XV.

A když takto jeho duch v dobrý směr se dával,
 v Litvy krajích Křížákův vyskytl se nával.
 Porážka jich zůstane vždy jim na paměti.
 Mladík ve věž uvržen, padnuv do zajetí,
 a pak vnesen v komnatu kořisti a zbroje,
 v které viděl korouhve, znaky, pláště svoje.
 Když pak staré praporce a kříž potupený
 unesly ho v mysli až poblíž mořské pěny
 a mu paměť uvedly do dětského věku,
 k rodné chatě, k milosti plné čistých vděků,
 tehdy jakás tajná moc duchem jeho zvládla,
 splakal — slzou posvátnou, a tou hruď mu zmládla.

XVI.

Divně to čas ubíhá, když je doba bolná:
 nebo léta prchají, dnové pak jdou zvolna;
 měsíc mihne nad hlavou jako mráček v kraji,
 hodina i chvíle pak věčností se zdají;
 i když duše sklíčená chtě se osvěžiti,
 řadu tísně zažitě ve svou paměť chytí,
 tehdy léta svízelův a dni bolu celé
 jedním dojmem proniknou srdce trpitele.
 Také žití Křížák ved jatý u Litvína;
 celý měsíc přetrpěl — a již zapomíná,
 utrpení s myslí šlo drahou nevýhodnou;
 nejvíce ho mučil den, na kterém ho bodnou.
 On si dlaní neklidnou zacloňuje oči,
 klně slunci, loudavě světem že se točí;
 na svém loži bolesti válí se a vzpíná,
 bezesnost a dřímota zmrtvuje ho líná.
 Přezřel všechny obrazy ze své minulosti
 podruhé i potřetí — stokrát, jeli dosti;
 všecko to již v dumavé hlavě mu se snilo,
 co se v srdce záhybech nejtajnějších krylo,
 a již tak byl unaven, jako těžkou prací,
 myšlénkou, jež stále se do paměti vrací.

Však pro srdce mladické předčasno by bylo,
 kdyby se v sny minulých časů zanořilo:
 před tím, kdo tu v životě teprv počal žiti,
 budoucnosti krajina nadějně se svítí,
 jako krásná, bohatá, zaslíbená země...
 Kdybys dni neb léta chtěl sníti o ní jemně,
 povždy nové stezičky dohlídneš v tom kraji,
 nesebíráš květů všech, co tam rozkvétají,
 nespočítáš pokladův utajených v skrytě.

Ale Křížák v zajetí v prsou ránu cítě,
 ví, že jeho budoucnost nezmění své rysy:
 neb smrt, jak meč na žní, nad hlavou mu visí,
 jak ji Margěr zavěsil — zášť tu prudko plane,
 Křížák bohů litevských obětí se stane;
 každý den, ba okamžik může volán býti
 k obětnímu oltáři, kde se nůž naň svítí.
 Leč již jeho rytířskou mysl také známe:
 nechvěl by se před smrtí, když se oštěp láme,
 leh by mužně od meče nebo střelnou ranou;
 ale mítí napřed již smrt svou uchystanou,
 počítati života písek na klepsydre,
 to již prsa rozšílí, odvahu z nich vydře.
 A když na věž vystoupiv nebo za předvratí,
 hlásný v roh svůj bůvolí jal se zahřímati
 heslo Litvě za jitra nebo při setmění,
 že již vzešel červánek, že čas na modlení
 neb když věštka v podzemí se záměry zlými
 rozpočíná rozhovor s bohy pekelnými,
 zpívá hlasem rozchvělým, křiky s pláčem střídá,
 ozvěna a výrův jek pak jí odpovídá —
 Křížák v loži vztyčí se a dech v sobě tají
 domněním, že kněží již k oběti se mají,
 podpálivši hranici, vyostřivši meče,
 že ho chasa za chvílku na smrt odevleče.
 Ale všecko umlká... mladík podřimuje.
 Znova jekem bezuzdným zaječely sluje,
 znova mu bod obětní v mysli zaburácí,
 po krůpějích statečnost z hrudi se mu ztrácí.
 A že chvíle osudná zajatcovi skryta,
 stokrát život oželel, na stokrát jej vítá!

XVII.

A již rány těla se téměř pohojily: — Litvín, stařec šedivý, s neunavnou pílí z Margěrova příkazu byl tu dnem i nocí s balzámem, jenž pravý div tvoří u nemocí. Lutasem (což v Litevsku značí lva) ho zvali, neboť sílu, odvahu bohové mu dali; z jeho prsou silný hlas zvukem hromu znívá, brada s vousy dlouhými, jako lvová hříva, splývala mu důstojně na prsa i k pleci, — Němci z dálky, Lachové odtud nedalecí, Rusové i Tataři podnes ještě znají hrdou tvář i postavu, jakých málo v kraji, sílu jeho ramene, tíži jeho mlatu, který, co kdy zasáhl, zdrtil ve obratu; věděli, že jeho hlas působí tak rázně, tu že zmocní odvahu, tam že přidá bázně, svoje lidi k prudkému rozněcuje boji, nepřátelům zoufalost beznadějnou strojí.

Uběhla již do zimy věku jeho leta, a muž obr proměněn v shrbeného kmeta, dlouhý černý vous i vlas dostaly vzhled nový, jako mléko zbělelé, jak sníh prosincový; a hlas, který jako hrom středem bouře zníval, schopen nyní toho jen, aby písně zpíval: to však starcům přísluší v pověsti a pění chválu předků přenášet v příští pokolení, aby zhynout nemohlo ve pozdější chvíli, co kdy shlédli, slyšeli a čím sami byli. Jako kněží netknutí viny vadou žádnou, tak i starci na Litvě tajuplně vládnou:

jedni dbají oltárních stohů plápolání,
druzí oheň ve srdcích pěstují a chrání.

XVIII.

Díky lékům, rána již zahojena zcela,
ale Křižák poblednul: neb krev z jeho těla
příliš hojně řinula po prsou a k lci,
pak i neklid hrobový, mysl zoufající
ubíraly z jeho sil, v srdci však to bolí,
by tím vězeň pookřál jako vánkem v poli.
Růže byvši náhodou do štěrbiny vseta,
ze zdi vlhké na obdiv krásně rozekvétá;
Bože, jak jí lituji — bledne, hyne, zvadá,
neodkvetla, a již list po listu s ní spadá;
červ se po ní vypíná od země a prachu,
sedá plíseň zelená na ubledlém nachu;
takto mladý zajatý uvadal a hynul,
než mu stařec srozuměl, než v něm úpor minul.
Lutas zprvu nenávisť v srdci k němu choval,
proto buď mu zlořečil neb jej okřikoval;
i kdy svářel byliny nebo dával masti,
znáti, že to léčitel, ale bez účasti.
Smál se jekům: utvrdloť srdce jeho v boji,
tolikrát zřel na ránu, na cizí a svoji,
tolik v krvi brodil se po své celé žití,
že ho těla bolestí nelze obměkčiti.
Leč když poznal na vězni, že mu duše bolna,
kruté jeho srdce se změkčovalo zvolna,
Lutas pohled vražedný umírnil a časem
k zajatému vlídnějším zahovořil hlasem.
Zeptal se ho na jméno — a již vzpomněl sobě,
že znal také Ransdorfa ve pradávnej době,
jenž mu v boji vysekl jízvu podél skráně

(byl to otec, velitel při toruňské bráně).
 A pak slovo ke slovu — pozorujme děda:
 kdy se oko rozjiskří, kdy se v řeči zvedá,
 kterak ho ty vzpomínky zjasní, rozveselí,
 jako by mu z podplecí odpadl hrb celý.
 Zdá se, že je bujarým a že zmládl v lici,
 že zas vede soudruhy — v hrobě dřímající,
 že mu přílba bojová na hlavě se ježí,
 že zas bije toporem do kyjevských věží.

Když se takto zjasňuje, ducha rozehrívá,
 časem Margěr přichozí posluchačem bývá;
 trvá tu v mlčení, v těžkém zadumání,
 jenže mu krev rytířská do skrání se vhání,
 jenže ze řas pochmurných, černé ze zřenice
 jakýs oheň blýskne mu jako blýskavice,
 pojednou pak zřenice mihne v obrat nový
 k Baltickému pomoří, kde si Křížák hoví,
 pěsti v hněvu zatíná k změření té síly,
 kterou prapor německý přerazí a schýlí.

XIX.

Na mladého Ransdorfa nechce hněviv býti,
 k obětnímu oltáři nekáže mu jíti,
 nepoutá ho řetězy, k práci nepohání,
 ač ti, kteří na Litvě v boji pojímání,
 kopou sluje podzemní, až pot řine s hlavy,
 nebo nosí kamení a zdi z něho staví,
 nebo skutí okovy, dání na mozoly,
 tvrdé klády tesají nebo ořou v poli.
 Křížák k práci nevolán — co by nepřátelé
 dbali jeho mladosti nebo rány v těle! —
 či snad ničím nezvratná vůle Margěrova

uchraňuje zajatce neb ho k mukám chová?
 Kdo ví? — ale litevská celá starešina
 přijímá jej ochotně za bratra neb syna,
 za hostě, jenž zdaleka přišel v jejich háje —
 starý Lutas zpíval mu, povídal mu báje;
 ba sám Margěr strašlivý při knížecím stole
 kázal misku se lžicí klásti pro pachole,
 k Němci má se zrovna jak k svému potomkovi,
 dělí s ním svůj žitný chléb i mok ječmenový,
 nikdy před ním na Němce neděl slůvka kletí;
 dovolil mu za hradní bránu vycházeti,
 kdež on celé večery zírá bystrým okem
 k Němnu z dálky mlhavé a pak jeho tokem,
 větrem, který nad sebou ovlhčila řeka,
 posílá k své rodině dumky do daleka,
 velmistrovi poklonu, známým trudné zprávy,
 vyptává se u větrů: Jsouli živi, zdraví?

XX.

Myslíl na krb otcův, snil o městech a bitvě,
 srdce však — co podivno — přirůstá mu k Litvě.
 Rád má písně válečné, které Lutas zpívá,
 Margěrovi v rytířské oko rád se dívá,
 líbí se mu u Němna břehy, pláně svěží,
 sbratřil se i s oblaky, které krajem běží,
 ba i vzduchem s litevským — a v té tuše stojí,
 že mu chladný, němnový vítr prsa zhojí.
 Oh, to větrů, oblaků, plání nejsou divy,
 ani písní, které mu zpívá voják sivý,
 není vzduch to litevský, ani chléb ni voda —
 takým věcem mladý duch sotva kdy se poddá...
 Jinaká moc mysl mu k Litvě přikovala:
 Egle, dcera knížecí, svým ho kouzlem spjala.

Viděl ji kdys předoucí oknem mřížovaným,
 potom viděl na louce s květem v kytku daným;
 poznal v srdci nepokoj, blaho v duši snící,
 divil se, že pohanky jsou tak pěknolící,
 že v těch očích půvabných také střely mají
 a že v lesní prostotě tolik vnaď se tají.
 Kdežto jiná dívčina nebo pruská žena,
 v pozlaceném oděvu na kvas vystrojená
 bodajícím pohledem ve tvář bijíc směle,
 u svých drobných šlépějí pochlebníky stele;
 Litvy děva jinaka — skromná, málo smělá,
 strojená jen ruměncem zpod bílého čela,
 jasný vlas jí od hlavy dvojím copem splývá.
 Atlasem ni brokátem sebe neodívá;
 jí šat barvy sněhové boky obevíví,
 šňůra krásných koralů přikrašluje šíji,
 zpod temene zatknutá ocelová spona
 blankytného oka lesk u ní nepřekoná.
 Oj, ne marně ve zpěvích na litevském kraji
 jahůdkou a květinou děvče nazývají:
 jestiž mladý obličej a hled vášným okem
 sladší jahod, pěknější květů nad potokem.

XXI.

Ponad Němlem, na pláni, široká i dlouhá
 nedostupných zarostlin prostírá se prouha;
 rozpínal tam haluze nad vrcholky křoví
 ramenatý velikán, dub to předvěkový,
 jak děd šedý tehdy, kdy na hlavičky mladé
 třesoucma rukama požehnání klade.
 Vrchol dubu nedokryt listem zelenavým,
 nebo blesk ho před lety rozbil ohněm žhavým
 a mu vepsal široké pruhy v obvod čela;

věštka pak, jež v podzámčí sídlo v sluji měla,
 vyslovila slavnostně, to že známka jistá,
 že sám Perkun v dubě tom příbytek si chystá!
 Od těch časů šuměl háj posvěceným listem
 a byl stánkem bohův a modlitebním místem.
 V úsvitu i v soumraku z přírodního ticha
 Milda, která s Potrymbem dechem lásky dýchá,
 Zeměnk, jenž pečuje o plod dokonalý,
 ze zpěvů a z modliteb tu svou poctu brali. -
 U Litvanů posvátné ještěrky i hadi
 vědouce, že žravý čáp tu je nevyhladí,
 prolézají lupení, šustí v suchém býlí.
 A sem zbožní Litvini — každý ve svou chvíli —
 chodívají k modlení: starci, obětníci,
 mužové i dívčiny mladé, pěknolící;
 doubrava, jež v poledne v klidu zahloubána,
 rozléhá se hovorem z večera i z rána,
 až se ohlas kolébá nad vodou i v lese,
 když buď starců šepot neb mladou píseň nese.

XXII.

Sličná děva knížecí vedouc družky děvy
 šla se modlit do háje, až se jitro zjeví.
 Píseň děvčat veselých zvučným hlasem znívá,
 každá z nich buď mléko neb květy přinášívá,
 květem pak dub ovíjí, který větve chýlí,
 mlékem pojí hady, již tak se naučili,
 že je — sotva z rozcestí zaznělo děv pění —
 zespod každé jahůdky, z trávy zasyčení
 slyšet hrdel hladových — mnohdy pak rod zmijí
 vylézá až do ruky, ba až k samé štji,
 za nadry děv nevinných smí se rozehříti
 čekaje, až promluví neb mu dají píti.

Jednou v trávě za keřem skrytý Křížák mladý
 viděl Egli, právě kdy napájela hady,
 a sám k sobě hovořil: „Ó, ty Litvo slepá,
 „ne had bohem — bohyní tu je děva lepá!
 „Jeden pohled z očí těch posvátný a tklivý
 „na plazu se vinoucím koná pravé divy.
 „Krása! pojem veliký! plný moci, síly!
 „Nejděsnější potvory jí se ochočily.
 „Bůh jest krása, proto své divy v kráse tají,
 „před ním nebe koří se, lidé poklekají,
 „peklo na tvář upadá a se v prachu válí!“
 Takto rytíř bojovný, dívaje se zdáli,
 Litevčanku velebil zíraje, kam kročí.
 Potkal ji — a podruhé už jí pozřel v oči.
 Margěrova dcera však po pěšině jdoucí
 zkárala ho pohledem o tom nevědoucí;
 nemohlať se domyslit duše s dětskou myslí
 toho, že mu nanovo posvětila smysly,
 že hled její jediný — jako sfla křestu,
 omyl duši, k spasení prorazil mu cestu.
 Křížák byl jak obrozen — ó, ty duše mladá,
 měkkost tvoje každému pocitu se zadá!
 K čemu to, že střídavě na cit myslí mladé
 jednou anděl, podruhé Satan znak svůj klade?

XXIII.

Egle často s Ransdorfem setkala se v stráni;
 snad že Němce miluje? — Ó, nech Perkun brání!
 „Máš v něm Litvy svoboda zlého nepřitele;
 „škoda jen, že uhostěn žal... v tak mladém těle!
 „Tu ho stálá tesknota zhubí do ostatka.
 „Jistě po něm tesklivá sestřička i matka,
 „svému bohu odcizen v dáli nucen žítí...

„A či dobře... například... mohlo by nám být
 „kdesi v zemi křižácké, tam, kde Němna není
 „a kde k srdci nemluví vlídné promluvení?
 „To by jistě člověka zahubilo časně!
 „Ubožák! on úlevy nemá ani na sně,
 „chodívá jak trpitel po náspu i v poli...
 „pustím se s ním do řeči — a zvím, co ho bolí.
 „Snad mu, byť jen trošinku, žalu sejmu s hlavy!“

Takto děva litevská sama k sobě praví,
 vracejíc se z modlitby z posvátného háje. —
 Margérova dcero, věz: bědna hlava tvá je!
 Žaluješ, že v zajetí hyne Křižák mladý:
 svého srdce požaluj — ztratilas jej tady!

Zpěv druhý.

I.

Zámek Pulen ve spánku — milo venku dlíti :
měsíc mezi hvězdami přelahodně svítí,
jiskří Němen paprsky jako žhoucí metla,
po dolinách rozpíná dlouhé pruhy světla,
roklinaté pohoří, staré bašty zlatí,
jejichž odstín černavý v blankytu se tratí.
Hravě jako na vlnách odplývají v chvění
vidma, bílí duchové v dálku unášení,
každá bašta, každý roh v divé příšernosti
jak by kryla za sebou tajuplné hosti;
toť však mlhy znad Němna v koutě rozestřené,
které větrík na pláni rozbíjí a žene.
Ptactvo jsoucí pohnuto bolným nebes dechem
po zarostlých bařinách neunavným spěchem
písničky a štěboty směšuje a střídá,
na něž ohlas nad vodou vděčně odpovídá.

Zámek Pulen ve spánku — jenom strážce valu
časem z trubky vyrazí signál po signálu :
i když doba pokoje, vždy můj oko bdící :
kdo ví, jaký úmysl mají nájezdníci ?

Kohout zapěl . . . půlnoc . . . lid pohřížen je
v snění.

Odkud pak to na bránu padlo osvětlení ?

Prodírá se, mihotá, lesk svůj nese blíže
 přes okénko podzemní, od zelené mříže,
 zhasíná i vybuchá, poznovu zas mizí;
 hle, tu lidé při ohni tajemní a cizí,
 v pozdní čas i potichu sešli se v ta místa...
 Litva čáry vyvádí: kdo ví, co to chystá?

II.

Ba toť v pravdě jakési ofěry neb čáry!
 V hloubi sklepisk zámeckých jeden výkop starý;
 slunce oknem do něho nikdy nezasvítí;
 od vlhkosti na zdech jest plesnivinu zřítí;
 odlesk ohně krvavý po stěnách se mihá,
 na očadlém sklepení sráží se a sbíhá:
 vidno, že tu Litvy bůh má svůj pobyt stálý.
 Dnem i nocí na počest oheň mu se pálí,
 jeť to Znič, jenž oddávna v úctě tu se chová,
 jehož kdysi do Vilna nesli od Romnova,
 z nepatrné jiskerky zapálené v Vilně
 opatrují ohnisko pečlivě a pilně.
 Mnohý zubr z kořisti věnovaný bohu
 tukem dřevo napojil na obětním stohu,
 Hanseatův poslové, boha Zniče dbalí,
 štoudve plné olivy nejednou mu dali,
 Lechům pak i Germanům bylo ve zajetí
 břímě poleu jedlových z lesa donášeti
 na ohnisko Zničovi. Avšak při oltáři
 ruka vždy jen jediná vzněcovala záři,
 byla suchá, umrlčí, snad jen z pouhé kosti,
 od plamene osmahlá s citem třeslivosti:
 Marta, kněžka Zničova, stařenou se stala,
 šedesáte roků již tady přebývala.
 Byla kdysi krásna jak růže ve rozkvětu,

rozvila se, zkvétala, odumřela světu,
 v divé zvuky upadl zvučný hlas té ženy,
 a lesk oka pěkného zryl dým posvěcený,
 všecky její pocity, jimiž mysl vzlétá,
 její dumky, veškeré vášně toho světa,
 vše, co hlava pojímá, čím se srdce kochá,
 Marta bohům oddala — přirostla jak socha
 k patě jejich oltářů.

Proto divu není,
 že jí prsa ovládá boží rozechvění;
 že zří tmavým okem svým do nebeských dálí,
 že Znič v starých prsou těch svůj si oheň pálí
 a že všude slynila bohů kněžka temná
 od zálivu Polongy ku pramenům Němna.

III.

Za to však si nevšímá božstvo lásky, jara
 obětí, jež v podzemí koná kněžka stará;
 jenom Poklus, pekel bůh, ctěn jest u ohniska,
 jenom Perkun strašlivý, který hromem tříská,
 jenom Znič se raduje při bouři a dýmu;
 dobře tu jen ještěrkám, hadu podzemnímu,
 kněžka jenom podzemní bohy volá ráda
 a jim k úctě strašlivé písně svoje skládá,
 jak by z střechy vesnické znělo výra vytí,
 mající buď neštěstí neb smrt oznámiti.

IV.

Teď již všichni pěvcové ba i kněží všicki
 citem cti a strachu lnou k její obětnici;
 vždyť sám ten, jenž ve Vilně bohům oběť chystá,
 káže poslům oběti nosit v tato místa,

bohům v zámku pulenském, ježto stráž kněžka;
 Neboť Poklus, pekel bůh, rozhněvaný ztěžka
 stanul před ní tváří v tvář — Litvín žasne, křičí,
 přináší mu oběti z krve holubičí,
 padá jeho před sochou ve prach na svá líce,
 pálí pruský jantar i vonné pryskyřice,
 na to, aby ptačí krev nebo vůně milá
 rozhněvání strašného boha usmířila.

Poklus však, tou obětí nechtě za vděk vzíti,
 nežli minul třetí den, znovu dal se zřítí;
 na rtech jeho strašlivých hrozný hněv se třese,
 postrach ještě divější v žhavém oku nese.

Vida, že chce lidskou krev božství rozhněvané,
 Lutas v ruku bodl se — z krve, co tu kane,
 činil oběť zápalnou v modlitbě i klení,
 a v těch, co tu stáli kol, vzešlo přesvědčení,
 že krev, která z odvážné ruky dolů tryská,
 až se spálí, nebesa ba i peklo získá.

Vzdmul se plamen zkropený od rytířské krve,
 upokojil Litvany; Marta jen, jak prve,
 nejasnila oka, jímž prozírá tmy pekla,
 oka pro svět slepého.

V.

Kněžka k lidu řekla:

— „Za tři dni v tom podzemí budete shromážděni,
 „Poklus ještě vyjeví poslední své chtění.

„Poznám, jestli s pokojnou nebo s hněvnou tváří,

„jestli soucit nebo hněv zrak mu rozezárí,

„jestli nebe smířeno hrozbu svou již skládá

„nebo ještě krvavších obětí si žádá.

„Za tři dni v čas půlnoční ať lid tu se schystá,

„i ty, statný Margěře, přijdi v tato místa,

„vezmi také dceru svou — los se neodvrátí:
 „tvou neb tvého rodu krev snad by mohl ždáti
 „neb i lítostivých slz — nuž pak neváhejte!
 „Za smíření ochotně krev i slzu dejte,
 „vědomi, že bohům tak za vděk má se státi
 „a že hodno za Litvu každou oběť dáti!“

VI.

Za tři dni v čas půlnoční, jako stíny v chvění,
 sešli se tu Litvíní celí uděšení;
 neboť takou divokost podzemní svět mívá,
 že jím sebe mužnější hruď se pozachvívá.
 Každý již je připraven života se vzdáti,
 kdo ví, koho božiště za svou oběť schvátí
 a čím prsa rozpoltí od sekyry rána?
 Mysl všechněch Litvanů na smrt uchystána;
 hebký šat, zbraň ze zlata, stříbra třpytivého;
 co kdo měl a miloval za života svého,
 vše to vzal si na sebe. — Řadami se skvěli
 mužové jak do boje, ženy zase v běli,
 děvy v šatu zeleném s hlavou ověncenou,
 kněží s harfou, kmetové s lyrou mnoho ctěnou,
 Margěr v plášti bobrovém, v železné jsa zbroji,
 opřen silný o oštěp bez hybu tu stojí;
 ač mu z tváře nevyčteš, kam mu mysl letí,
 jisto jest, že Litvu jen má teď na paměti;
 rád svou hlavu důstojnou pod sekyru složí,
 jen když bude nad Litvou usmířen hněv boží,
 jen když Poklus hněvivý, jenž rád na krev padá,
 vyrve zhoubu žahadlo z křížáckého hada.
 Ví, že jeho pevnůstka a pěst v potýkání,
 jako hradba od Němua, domovinu chrání,
 dobře zná, že štít je zbraň v jeho rukou svatá,

pod ní střechy litevské, pod ní nemluvnata,
 pole zrnem zasetá, ba i bozi v kraji
 od plenu a požáru stálý pokoj mají.
 Proto dal si duši svou myšlénkami vésti:
 kdo štít jeho uzdvihne, kdo meč může vznésti
 a kdo v stráži nad Němnem nad něho je bdělý?
 A přec hotov na smrt jít, když to Poklus velí,
 hotov umřít za Litvu nebo dát své dítě.

VII.

Což jde Egle smrti vstříc? — Žijíc na úsvitě,
 chvěla by se obavou? Sílu v sobě sbírá,
 aby mohla umřít s duchem bohatýra,
 obavou krev knížecí Egle nezhanobí;
 kdo však mlád, ten radostí rád se přiozdobí.
 Od nedávna, kamkoli vedou její stezky,
 u srdce tak lahodno a ten svět tak hezký!
 „Mladost, radost!“ (myslila) „věru dobří byli
 „bozi, kteří životem lidí obdařili!“
 Dosud žití půvaby s posvátnými city
 byly duši dívčině zamknuty a skryty,
 náhle radost bez konce vzbudila se u ní,
 jako mladý petrklíč zjara na výsluní.
 A již nutno umřítí . . . na oběť ji zovou,
 zřít má z pěkné jitřenky v propast záhrobovou. —
 Žádný div, že projel mráz všecky její žíly,
 že se čelo zmračilo, oči zatemnily
 a že záchvěv bázně snad srdce její zvrátí:
 zná již cenu mladosti, již má v oběť dáti,
 hlava, kterou věnečkem zdobí routa mladá,
 na prsa se chvějící obtížena padá,
 marně chce být povzletem z žalu vybavena,
 v líci bledost, v očích je slza utajená!

VIII.

Půlnoc. Lidé v podzemí shromáždění byli, mlčky, jako před smrtí, oltář upravili, knězka oheň znítivši, olej ve stoh lila. Od stěn zář se krvavým leskem odrazila, zajiskřila v pancéři na mužově zbroji, na korálech, jakými žena hlavu strojí, na vous sivý rozlila jasno u bradáče, a stín černý z hromady na hromadu skáče; ticho jako ve hrobě... sotva v sluch se chytí plamene hluk, polen třesk, srdce prudké bití. V ten čas knězka počala konat obřad věští: pokynula pravicí — a sto trub již vřeští; nejrůznější povyk v směs jedinou tu splývá, roh, jenž hučí, flétna, jež jemným zvukem zuívá, vše to divým neladem do sebe se dralo, až se tiché sklepení echem zachvívalo.

Avšak nad vřesk všeliký, nad hluk sluchu těžký pronikavě zazníval nadšený hlas knězky; vzplanul jí zrak divostí zespod temné řasy, rty se kosmo zakřivily, zježily se vlasy; nevidí ni neslyší, leda jen v hloub ducha, zbytkem hlasu strašná jen píseň z ní ven buchá. Pokynula — nastal klid místo vřavy hřmící. Stoh se zvolna spaluje — již je v polovici; jasněji a rovněji plamen vzhůru vzlétá. Knězka v plamen po hrstech pryskyřici metá; prudčí oheň vybuchl, rozpjal dým se smolný, hrom se ozval zdaleka — postrach mimovolný sevřel srdce, upadl na tvář zástup celý. Marta ze trub nový vřesk vyraziti velí, stejnoměrným taktem pak vykřikujíc řekla:

— „Tajuplný Pokluse! bože černa pekla.
 „Smířený či hněvivý v hromu, ve plameni
 „dej nám vidět očitě svoje objevení!
 „Pověz: proč nám na pomstu zapovídáš nebe?
 „jaká oběť a čí krev smířila by tebe?
 „Ukaž, koho porazit, k zabití dej heslo!“
 Umlkla... a ohnisko dohořevši skleslo;
 leč již síru hodila v uhlí obětnice,
 a jak kdyby voláním pukly její plíce,
 padla na zem prsoma, v prachu pak se válí.
 Ze stohu, jenž rozžhaven svítí se a pálí,
 šlehly dýmu kotouče, vzňal se plamen sině,
 umrlčí lesk odrazil svit svůj od jeskyně.
 Znova silou obrovskou v podsklepi to hřímá...
 Stal se div!! A z kotouče, který z stohu dýmá,
 božiště se zjevilo. Strašno na ně zřítí.
 O děsnějším zjevení nelze ani sníti.
 Nahý jest i kostnatý, dlouhou bradou točí,
 zdá se, že mu plameny vylétají z očí,
 čelem, rtoma, příprsim vysoko se dmoucím
 chvěje hrozba divoká s hněvu žárem žhoucím.
 Opět ticho — upadal lid, jsa zbaven síly,
 bylo, jak by veškeří dech svůj utajili.
 Pouze Margěr neklekl; ač mu tvář se nítí,
 ač i na něm božstva vliv patrně je zřítí,
 přece oka nesklopil — mužně, ale temně,
 změřili se pekel bůh s bohatýrem země.
 Ale ohník sirnatý hasne, dohořívá,
 nadpozemské vidění v dým se rozeplývá.
 Kužžka vstala ze země, novou vzňala záři;
 Poklus zmizel z podzemí — věštka bleďa v tváři
 sinavěla, jako by skonati již měla,
 obrácená k lidu jsouc — z prsou vyrážela
 slova lichá, pozvolná, jak když říčka mladá

plynoucí s hor ponarských kaskádami padá:
 — „Poklus vůli objevil... chvěj se, kníže! běda!
 „nad baštami hradu ti mračno již se zvedá:
 „Chováš v domě cizí krev, a ta Litvu zničí,
 „i tvá vlastní plameny na hranici vztyčí,
 „dům tvůj padne, bohův čest bude zlehčována,
 „nepřátelům dokořán otevře se brána.
 „Jinak přísný výrok svůj božstvo neodvrátí,
 „hostě tvého život tu potřeba je dáti.
 „A nic déle, zejtra již, nežli půlnoc mine,
 „ať krev vězně mladého na oltáři plyne,
 „nad tělem nechť obětní oheň zaselestí,
 „popel z něho vržen buď větrům na rozcestí!“
 Takto kněžka volajíc s každým slovem chřadla,
 vysílením na konec prudce k zemi padla.

IX.

Margěr čelo rytířské u pokoře sklání:
 cťí on víru lidu i božstva zvěstování.
 Mínil kníže svobodu Ransdorfovi dáti,
 leč jest vyšším závazkům povinně se vzdáti.
 Ať již božstvo opravdu krve té si žádá
 neb jen kněžka vlastní hněv na mladíka skládá,
 povždy smrtí Křižáka, která již je blízka,
 Litva prospěch veliký pro sebe si získá:
 smrt ta víru utvrdí v bohů velká díla,
 a v té víře pro Litvu svoboda i síla,
 dlužno srdce litevská na pozoru chovat
 a v nich věčnou nenávist k Řádu rozněcovat;
 neb to na smrt ve válce nejlíp vede k cíli,
 dodá mečům pevnoty, srdcím svěží síly.
 Margěr vzdychnuv kněžím i lidu příkázání
 dal, by zejtra k obětem byli uchystáni,

on sám věren bohům a dbalý věštné rady
německého rytíře k ráně podá tady.

Doložil: „Když sekyra určena již hlavě,
„nevolno je k oběti mít se pohrdavě.

„Běda tomu z Litvanů, smrt mu za to jistá,

„kdo by vězně znevážil neb to, co se chystá,

„kdo by jemu pověděl — měj on klidné snění!

„Nač mu zprávou chystati dlouhé zabíjení?

„Bozi nebo Litvané co by z toho měli,

„kdyby někdo trýznil si ducha po den celý!“

Rozkázav to, poklonu bohům Litvy činí,

s tváří chmurnou ve chvílce stál již před jeskyní.

X.

— „Strašni bozi, před nimiž Litva na tvář padá!“
(Takto lomíc rukama, děla Egle mladá.)

„Jaké divé výroky, a jak mocně stojí

„bůh, jenž žije smrtí a krví těl se pojí!...

„Co snad zločin na Litvě znítí novou září?

„A nač má krev nevinná téci na oltáři?

„Co tím vznesou velikost, vliv a sílu svoji,

„když lid na lid poženou se vražednou zbrojí?

„Krutý Poklus rád by měl z otce vražedníka,

„podlá Marta — za to, že děsná slova říká...

„Co jim škodí hlava ta, po smrti proč křičí?

„Snad v ní celou křížáčkou moc i sílu zničí?

„Možno, že ta dětina, aby vzešla shoda,

„Litvanům svou pravici po přátelsku podá,

„utlumí zášť, jakou lid proti lidu brojí,

„svého boha s našimi bohy v jedno spojí...

„Oh, ne, Marto, kejklířko, marna jsou tvá slova,

„na krev jinou Poklus ať choutku svou si schová.

„Přisahám, že neumře... smrt ho nezachvátí;

„já mu budu k ochraně připravena státi
 „s jasným mečem otcovým — však ho všichni znáte,
 „že on nikdy nechybil, sami povídáte,
 „veden rukou zoufalou — chraňte se, kdy začne,
 „kněží, věštky, ba i ty božstvo krvelačné!...
 „Běda, já se rouhala boží cti a síle!...
 „Jitřenko, co nebesa zdobíš přezpanile,
 „i ty, který slyšíš mě, větre na východě,
 „a vy, bozi, kteří jste v nebi, zemi, vodě,
 „i ty děsný Pokluse, otrásači pekla,
 „odpusťtež té nešťastné, co tu v žalu řekla,
 „nevinného ochraňte zpod katova mlatu,
 „zřídím oltář, zlato vám podám na odplatu,
 „dám i krev svou na oltář!“

Bolem přemožená
 bědná Egle ve slzách padla na kolena,
 hýbe nebem v zoufalství, v pokoře jej chválí,
 neukrývá před sebou, co ji v srdci pálí.

XI.

Bylo k ránu — daleko ještě do svítání.
 Na valu, kde klečela Egle v naříkání,
 seděl v trudných myšlénkách Lutas sivobradý,
 chvíle ranní pohody užívaje tady.
 Neviděn tu vyslechl modlení i kletí,
 aniž mohl zároveň všemu srozuměti;
 pochopil však... popatřil... vidno z jeho zření,
 že té lásce podivné dal své odpuštění.
 Také jeho Ransdorfův osud jal tím časem.
 — „Poslyš, dcero Margěra!“ — řekl polohlasem —
 „Buď jen mužna — ať se ti muka upokojí,
 „řeč tvá v sluch mi donesla bolnou tajnost tvoji.
 „On tvé víry nepřítel — nebe jenom zná to —

„mášli ty ho milovat. — Já jsem starý na to,
 „bych dle sebe soudil ty, kdo jsou ještě mladí,
 „nebo dával na srdce léky, které chladí.
 „Snad jsi pravdu vyřekla: kdysi v lepší době
 „rozvadění sousedé v lásce přilnou k sobě,
 „jediný bůh na světě bude mít vládu;
 „já těch dob se nedočkám — zhynu v zášti k Řádu.
 „Chtěl bych všecku nenávist, co jí srdce chová,
 „mečem nebo sekyrou dokázati znova,
 „jako když jsem nosíval postrach na své zbroji...
 „Pomřeli, již pomřeli tovaryši moji!
 „Uměli by povědít, nechať hrob jich poví,
 „jak se pod mým ramenem vedlo Křížákovi.
 „Rád jsem cedil jejich krev — i dnes, kéž mám síly,
 „by se staré zášti mé skutkem osvědčily;
 „to však rovnou se zbraní, mezi boje vřavou,
 „štítím se však zabítí nad bezbrannou hlavou.
 „Vím, že vlastní krutosti litujeme sami,
 „když nám čest se pokalí vražed vzpomínkami.
 „U mne draha Litvy čest, mně v ní pýchu dáno,
 „pot i krev vždy po troše za ni vyléváno,
 „starý voják vždy je rád, kdy to může říci.
 „Jinak o tom smýšlejí božstev obětníci;
 „oni přílby nezdvihnou aniž s mečem vstanou,
 „třeba jim vést k oltáři oběť upoutanou,
 „by jich zbožné vzteklosti po vůli se stalo!“
 Tak děl Lutas, na zubích mu to zaskřípalo,
 když on pevnou pravicí udeřil se v čelo.
 „Ne tak! bohům přísahám! Jinak mi se chtělo,
 „nesmí zhynout bezbranný — jak si žádá knězka —
 „mladík, jemuž na očích odvahy lesk mešká,
 „on, jenž kdysi na Litvě, až zas v boj se vydá,
 „tomu, kdo ho překoná — cti a chlouby přidá!“

XII.

Lutas zvolna hovořil, leč i se zápalem,
 Egle bledá, slzíci, překonaná žalem,
 objavši mu kolena žďála usedavě:
 — „Nedej, starče šlechetný, zhynouti té hlavě!
 „Zvíš... že bude statečný, jak tys býval v bitvě,
 „povždy bude nakloněn milé naší Litvě,
 „jeho nikdo nezmůže, on sám svede všecko!“
 Lutas ve smích propukl: „Šlís, šlís, děcko!
 „Pro lásku i zoufalost tvou je mi tě líto...
 „K čemu nebem pro Litvu určen jest, kdo ví to?
 „Snad sem s houfy přibude a sám v jejich čele
 „počne vraždit nad Němzem tiché bydlitele,
 „spálí chaty, na dětech záhu svou si schladí...
 „Ha, však v chrabré Litvě se s dobrou neporadí!“
 Stařec vzdychl... podumal, šepce jí cos v řeči,
 a zas děvě ruměnc na tvářince svědčí;
 kyvl k nebi, ukázal na němenskou vodu,
 snad jí slíbil uvésti vězně na svobodu.

XIII.

Slunce v líném postupu na blankytě září.
 Všechněm v zámku nepokoj obráží se z tváří:
 Margěr smuten, zamračen slovo na rtu svírá.
 Egle pak již od rána ke západu zírá,
 jak by dráhu měřila, kdy se slunce skloní,
 kdy se skončí dlouhý den — nekonečný pro ni;
 Lutas hlavou potřásá, hovoří sám k sobě,
 ženy, děti, mládenci, kmeti v téže době
 na Křižáka hledíce, zámkem přebíhají,
 v mnohém jejich pohledu zlá se věštba tají;
 za to v tváři prostáka, jenž se davem šine,

zřídka tkví znak nevole, častěj slza řine.
 Divilo se pachole, co se v zámku stalo,
 proč naň mnohé oko tak tklivě pozíralo,
 proč teď každý k němu se ostýchavě chová,
 bez pozdravu odchází, nepromluviv slova.
 Celkem málo bázně dbal, které neznal ani;
 jen by na to rád se ptal: proč dnes za svítání
 vykonati pobožnost, věrna zvyku svému,
 nešla dcera knížecí k háji posvátnému?
 Hadi mléka chtivi jsou v háji pěstovaní,
 víc on hledu Eglina — zdali se ho straní?
 Uhodla snad, jaký mu plamen v srdci sálá,
 či snad pro trud, pro nemoc vyjítí se bála?
 Či snad Litvan divoký — zdrtit jej si žádá —
 nadněmenské bohyni poctu svoji skládá?
 Ransdorf v takých myšlénkách celičký den prožil,
 kdo to ví, jak velký bol v srdce mu se vložil?
 Hůře srdci nebývá, než když v něm se hostí
 nedůvěry ďábel neb peklo žárlivosti.

XIV.

Slunce zašlo... Na valech o večerní době
 Ransdorf snil... tam nože již zostřovaly sobě,
 jiní oltář chystali, podpálí ho v chvíli.
 Ztemnilo se... opodál blíží se zjev bílý;
 Křížák zbystril pohled svůj, poznal, že to žena
 závalím se přikrádá, křovím zacloněna;
 blíží se... a kroky již před zajatcem staví...
 krásná... spěchem ze sebe slova nevypraví...
 Přece přišla ke slovu: „Cizozemče ctěný!
 „Prchni... rychle... překážky jsou již odstraněny,
 „snadný útěk... přes Němen... kde se hora
 zdvihá...

„Nešťastníče, utíkej! Smrt tě v patách stíhá!“
 Uchytila ho za ruku, majíc hbitost laní,
 ubíhá — tu houští se zavírají za ní,
 tu zas kámen přelítla: „Pospěš, pospěš!“ nutí,
 až jí srdce buší a vážne oddechnutí,
 v očích taká jiskrnost jako v slunci ve dne,
 a tvář hned se zkrašluje a hned zase bledne;
 Ransdorf za ní pospíchá, neví uhodnouti,
 jakou smrtí hrozí mu, kde cíl jeho pouti;
 jedno jenom srozuměl, tak že dni a léta
 letěl by s ní, letěl až na sám konec světa.

XV.

Plání k staré olšíně mihly se dva stíny.
 Tam již Lutas čekal je vedlé prohlubiny:
 on již kámen odvalil skrytý pod kořeny,
 před nimi jsou daleké sluje rozestřeny.
 Skok a hlava Lutasa v jámu již se smekla,
 jak by se byl propadl v temný jícen pekla.
 Odtud zvolal: „Ransdorfe! slyš, je svatá chvíle!
 „Přisahej mi na Krista, na vše, co ti milé,
 „že nechť bys i život byl nucen dáti za to,
 „neodkryješ nikomu, kam jde chodba tato!
 „Tamto v zámku prahnou již krev tvou z boku lti,
 „přisahal jsem pomoc svou, chci tě ochrániti.
 „Chodbou touto nad Němen cesta nedaleká,
 „při Němnu tvůj koník a loďka tebe čeká,
 „přes Němen se dostatí bude věcí snadnou.
 „Přisahej, že nevydáš nikdy mocí žádnou
 „chodby této tajemství!“

Ransdorf: „V tom já stanu!
 „Přisahám to na Krista, na Marii Pannu!
 „Rytíř kříže přísahy křivě nepodává.

„Egle! děvo šlechetná! zdráva budiž, zdráva!
„Vzpomeň časem Ransdorfa, roztomilé dítě!
„Vezmi křížek — Bůh to můj!“

A již Křížák hbitě
skočil v jámu, šel a dbal Lutasovy rady.
Egle sama zůstala. Ticho kolem všady,
volně sobě oddychla, zaplakala tklivě,
pozírala k němenským vlnám kormutlivě,
až jí vítr studený schladil žhavé tváře
a k ní zpěvy obětní vněsł od oltáře.

Zpěv třetí.

I.

V síni velké malborské sebrala se rada.
Okny víc než dvaceti světlo slunce vpadá
na kamennou podlahu, na gotické stěny,
na Křížákův zástup zde v radu shromážděný;
zlatí pláště bílé a tu tam jiskru znítí
v ocelové přílbici, v pancéři se svítí.
Bezmála všech vzezření jednaké je tady,
jednaké jich pláště jsou, pancéře i brady,
všechněm chochol nad hlavou jednostejně věje;
každému však jiný duch zírá z obličejů.
Onde je kmet osmahlý s sivobradou tváří,
na níž žhavý ruměncem bohatýrsky září;
jinde líce vybledlá, na kterých se hostí
rozmařilá svoboda, úsměv záletnosti,
zhýřilosti, rozmaru ctitele tu značí;
jinde vidět obličej, oko jak se mračí
na rtech těsno sevřených v zachmuřeném líci
pokrytectví, přepjatost zřejmě zjevující.
Avšak v žádném čele a na ni žádná tváří
odznak cností křesťanských tobě nezazáří:
neboť Řádu rytíři život vedou jiný,
zapomněli vzorů svých, předků z Palestiny,
kteří chorým, stonavým přispět pospíchali
neb, když meč svůj v ochranu matce boží dali,

o hladě i o chladě Krista za oslavu
 poutníkovi na cestách chránivali hlavu;
 od nich pomoc mívali ubozí a slabí,
 když jim bylo konati výpad na Araby.
 Leč teď stráží nejsou již u božího hrobu,
 v pohodlí mnich na trůně sedí si v tu dobu;
 zkusiv meč tam, kde cnost svůj prospěch z toho
 měla,

chtivé spáry zarazil do cizího těla,
 sousedního Litvana, Prušáka i Lecha
 bez kříže a postrachu nikde neponechá.
 Nenasytná žádost a neztlumená pýcha
 zahnízděny ve srdci bohatého mnicha;
 kdo má žítí v pokoře k boží cti a chvále,
 ten chce mocí předstihnout císaře i krále;
 jedna chtivost z duše mu nemůže být vzata,
 je do chtivost vlády a rozkoše i zlata.

II.

Po síni jde rozhovor v nesouhlasném znění.
 Ze všech měst a ze zámků jsou tu shromážděni
 komtuři a vůdcové, kněží, mocní páni,
 posel krále Polského z jeho příkázání,
 také posel papežův s apoštolským slovem,
 císařův též vyslanec: jsoutě v sporu novém
 Polský král a Křižáci o města i kraje,
 a v tom mnoho nesnází pro křesťanstvo zraje.

Za hovorů po síni směšují se davy.
 Komturové staří se polohlasně baví
 o traktátech, jaký je význam v kterém slově,
 o církevním právu a vládě císařově,
 o výboje právu jak soudívali dávní,

o tom, kterak nabývá držba moci právní.
 Nebo s králem Polským teď spor jest v započetí,
 komu Dobřín, Kujavy mají náležeti.

Onde zase v skupení mnohá hlava mladá
 o turnajích německých hovor rozepřádá,
 vychvaluje dýku, meč, nebo chvalořečí
 očím děv a tomu, jak ztepilost jim svědčí,
 beze studu vynáší to, nač rád se dívá,
 nebo písně rozkošné o Cypridce zpívá.

III.

A v tu chvíli v sni již hlasatelé byli,
 vážným hlasem velmistra příchod ohlásili.
 Ztichl šum a vysoké dvěře otevřeny,
 vešel stařec únavou, trudem zubožený,
 ve plášti a v pancéři rytíři jak prostí,
 pouze že měl odznaky svojí důstojnosti:
 velký kříž a k němu meč. Uklonil se davu,
 po té všichni pokorně pochýlili hlavu;
 pokynul a usedl na trůn za svým stolem.
 Komturové starší pak pokleknuli kolem,
 a kněz k tomu určený tichou a ne hbitou
 řečí počal modlitbu k tomu náležitou,
 prose Ducha svatého, jenž zná srdce chtění,
 aby mysl Křižáků rozhřál do nadšení.
 Totě věru potupa, trpká, přehavná!
 Zbožné myslí Křižák již nedbá odedávna,
 ducha Páně u sebe vrazi nepohostí,
 aniž on dá porady v dráze bezbožnosti.

Sedmý rok již Theodor z Altenburga vládu
 vede jako velmistr Křižáckého Řádu,
 v něm duch plane bojovný více nežli boží,

a tak chvála bojová ve Řádě se množí.
 Ale štěstím válečným nadarmo se chrání,
 kdo list dějin líčící jeho panování
 před těmi, kdo žijí a přístě budou žiti,
 zradou, krví nevinnou volil poskvřiti.
 Velemožný velmistře, hrabě Theodoře!
 Však ti vavřín vojenský neprospěje spore:
 neb kdo jednou u Gnězna nemluvňat krev prolil
 a kdo na lup v Kališi svatyni si zvolil
 a kdo v škodě křesťanstva svoji velkost skládá,
 s Šamotulským od koho ustrojena zrada,
 kdo dal smělost Sarmatům (mrzkost neslýchaná)
 zaprodati rodný kraj a s ním svého pána —
 ten si marně na hlavu vojny vavřín skládá,
 současníků, dějin též kletba na něj padá;
 v kletbě té ho nikdo, ni císař neutěší,
 kdyby chtěl ho rozhřešit — papež nerozhřeší.

IV.

Ukončeno modlitbu — rada započíná.
 Velmistrovì na trůně hrdě zrak se vzpíná;
 na dubové lavici sedli radní páni,
 rytířstvo pak povstalo, tanouc v domlouvání,
 majíc kolem dokola panoše i páže,
 čekajíc, co Polský král skrze posla vzkáže,
 zdali válku nebo mír v příkaz poslanecký
 dostal rytíř z Melštýna, Jeník Lelivecký.

U velkého vchodiště postaveny stráže;
 mistr v půlkruh rytířstvu sřaditi se káže.
 Slyšet dusot u brány, na předhradním mostě,
 slyšet lomoz v nádvoří — dostávají hostě.
 Hlasatelé dali znak, až se chvěly stěny,

Lelivita mužný jak na boj přioděný,
 kolem něhož hojný se zástup pážat točil,
 se spuštěnou přílbicí do pokoje vkročil —
 a krok jeho po síni pevný byl a jistý.
 I šel posel k mistrovi, podal mu své listy,
 smekl přílbu, hrdě se velmistrovi klaní,
 znáti volnost rytířskou z toho uvítání,
 z mužné tváře, z oka, jež ohněm umí pláti,
 v poslancových prsou jest velké srdce znáti:
 že král jeho mocný jest, že kraj jeho kvete,
 že v něm nízké pokory stopu nenajdete.
 Rozhledl se po síni, v oku zápal zmnožil,
 na rukověť meče svou rytířskou dlaň složil,
 v takové pak postavě stanuv zpozdaleka,
 hladě sobě hojný vous, na odpověď čeká.

V.

Polské zemi kraluje téměř po dvě léta
 Kazimír, co Velikým zván jest v dějích světa,
 a rod chrabří Lokýtkův roste ke cti nové
 ve krajinách, nad nimiž vládli Piastové.
 V mládí otci po boku s vojnou obeznáný
 pod Dobřínem vynikl, padl na Kosfany;
 není těch, kdo slovíčkem by ho znevážili.
 Že však již byl Lokýtek vložen do mohyly
 a že mládě orlí má ještě slabé síly,
 hrdě hlavu povznesli věrolomní mniši:
 voláli kdo po právu, kdož pak teď ho slyší?
 Vědomo, že v Krakově žena s hochem vládne,
 mimo kmety nemajíc v nikom rady žádné;
 sousední pak knížata ve závisti svojí
 jásala, že na Polsku nepřítel se strojí,
 naklonění Křižákům na neprospěch Polsky

Uherský král, Český král, císař Apoštolský,
slovem, ti kdo zeměmi vládli křesťanskými,
všichni proti Sarmatům — nu, a kdo byl s nimi?
Kdo byl jejich spojencem k válečnému kroku?
Nikdo, jen Bůh na nebi a meč podlé boku.

VI.

Mistr přečet králův list, při sobě jej chová,
tu pak posel promluvil k němu v tato slova:
— „Mnohochtěný velmistře, vzácné shromáždění!
„Pán i král můj vzkazuje vám své pozdravení,
„po křesťansku modlitbou prosí Pána Boha,
„aby stopou štěstí šla povždy vaše noha.
„Zároveň vám slovem svým připomínku dává,
„Dobřín že i Kujavy máte mimo práva,
„za starého krále že s míru podmínkami
„po porážce u Plovci přišli jste nám sami,
„že když k boji dalšímu nemohli jste státi,
„tisíc hřiven ve stříbře slíbili jste dáti.
„Kde jsou skutky úmluvy a těch přípovědí?
„Zdali rytíř slovům svým takto dostát hledí?
„Kde vy kněžskou povolnost k vrchnosti své máte?
„A kdy rozkaz nunciův přesně vykonáte,
„který papež potvrdil v apoštolském listě?
„Král i pán můj kázal mi, zvědět to jistě.

„Ejhle vaši žoldáci, diví nájezdníci,
„porušují v osadách pokoj při hranici;
„přfliš dlouho po krajích bázenní již se nesla,
„rolník prehnul od pluhu, měšťan od řemesla,
„posbírána stáda i spustošeny statky:
„můželi král dopustit takovéto zmatky?

„Neníť marně na plecích nachu zardívaní,
„aniž marně na čele k vůli kralování

Margér.

4

„arcibiskup pomazal olej posvěcený
 „a meč připjal po boku v světě proslavený,
 „Chrabrých meč, ký v boji byl zděšující zbraní,
 „pevně dosud držán jest v Lokýtkově dlani.
 „Křížáci, to ostří, co v bojišti se skvělo,
 „od plavecké příhody dosud neztupělo!
 „Pán můj, který vašemu povolání přeje,
 „dříve meč svůj nepřipne, pancér neoděje,
 „leč by mysl vaše tak pýchou nabubřela,
 „že by výrok papežův znevažovat chtěla.

„Nedávno Jan ze Slupce, biskup ve Krakově,
 „znamení, proslulý muž a mocný v slově,
 „k papežovu prahu byv králem odeslaný,
 „líčil vraždy, požáry, útisk neslýchaný,
 „krátce, čím jste Polsce kdy křivdili, to všecko
 „odkryl hlavě křesťanstva, jako otci děcko.
 „Slyšel otec křesťanstva jeho stěžování,
 „k utrpení našemu svoje ucho sklání,
 „vyslancovi potěchu k srdci přimlouvaje,
 „vyslal ihned legáty na západní kraje.
 „Vyslanci jak soudcové v papežově jménu
 „Gerard z Titul zároveň s Petrem z Anicénu,
 „muži pevné povahy, mocí obdaření
 „po zkoumání rozhodnou podlé přesvědčení,
 „proti křivdě všelike přísně budou státi,
 „utlačené straně zas, co jí vzato, vrátí.
 „A již tito legati v Polsku zavítali,
 „z papežova soudcovství příkázání dali,
 „že se máte dostavit k vyslyšení zprávy
 „do stolice Mazovské přímo do Varšavy,
 „kdežto prvním srpna dnem k soudu zasedají
 „i soud nunciatury přivolaný mají.

„A král Polský, Kaziměř, upřímnými slovy
 „přátelsky a zdvořile zve vás ke soudcovi,
 „velmistře, bys buďto sám nebo s tovaryši
 „přišel v místo a v týž den, jak v těch listech píš.í.
 „Tam ať skončí boží soud naší strany hoře!
 „Mistr v právech učený, Bartold z Ratiboře,
 „vyloží tam naši věc důkladně i s chutí,
 „vyslechne též obrany, přijme rozhodnutí;
 „neb nám každý výrok jest posvátný a pravý,
 „který v církvi pochodí z viditelné hlavy.“

VII.

Odpověděl velmistr ve hrdosti stálý :

— „Lelivito šlechtný, řekni svému králi,
 „že soud s námi na poli krve konec mívá,
 „polnice že poslem a meč že soudcem bývá,
 „pak že, jsouce uvyklí klásti ruku k meči,
 „hlavu církve nechceme trudit marnou řečí.
 „Však když taká vůle jest, ať se po ní stane,
 „ve sporu dva národy jak dva vesničané,
 „mající při o mez neb pro urážku slovy,
 „na smír spolu půjdeme k panu rychtářovi.
 „Papežovy příkazy ctíme s jasnou tváří;
 „nechať pletky rytířů soudí bakaláři,
 „Řád náš církve poslušen dostaví se jisté
 „na místo a také v čas, jak to stojí v listě.
 „Otec Jakub z Arnoldu, který zákon psaný
 „dobře zná, tam postaven bude z naší strany,
 „jasným jeho výkladem přesvědčit se máte,
 „že je právem, co vy tu lupem nazýváte.

„Však v tom byste, Poláci, na omylu byli,
 „myslíte, že po soudě bychom ustoupili;
 „co mám jménem božím, co meč vzal nebo zvětšil,
 „to nám papež ujistil, císař zabezpečil:

„na křesťanstvĕ Německý císař všude vládne,
 „mimo něho při nikom není moci žádné,
 „já mnich u své pokoře, král tvůj slávy dbalý
 „sloužíme mu pokorně pouze za vasaly.
 „Dobřín pak a Kujavy se vším, co tam stojí,
 „a co kdy se na Litvě uchvátilo v boji,
 „kraje dávno nadané, dobytý kraj nový
 „nejsou naše, náležít vše to císařovi.
 „A kdy císař kraje své a v nich svoje zboží
 „na všecken čas věnuje svaté církvi boží,
 „nemáme my správcové, služebníci prostí,
 „práva v něčem zmenšovat církve držebností.
 „A v kom se jen myšlénka na čin taký mihne,
 „toho podlé zákonů kletby rána stihne,
 „ten pak, koho stížilo také anathema,
 „ani v moci Petrově rozhřešení nemá.
 „Dochovat k vám přátelství, po tom vždy se snažím;
 „ale svého svědomí ještě víc si vážím.
 „Nevydám já hlavy své v kletby nebezpečí.
 „Máte slovo, poslanče, k závěrečné řeči.“

Umlknul — tvář rytíře šlechtná i smělá
 v užasnutí pobledla a zas pokrásněla;
 k rukověti šavlice dlaň se připojila,
 sevřela a úsilně, jak by srostlá byla
 s rukojetí stříbrnou — jak by v jednom hnutí
 již se měla mihnouti ocel v zablesknutí.
 Ale Jeník z Melštýna v radě zšedivělý
 pamětliv, že poselství mírniti se velí,
 a že slovem hněvivým řeč se nesmí vésti,
 když se přišlo k pokoji s čerstvou ratolestí,
 třebažže v něm bouří se duch až do hluboka,
 třebažže mu sálá hněv ze tváře i z oka,
 v přívětivé klidnosti za odpověď dává:

— „Uslechtilý velmistře, meče nebo práva
 „ať již dojdou platnosti — nepadá to na mě;
 „nač však jména božího užívá se klamně?
 „Zdali církev Kristova znevážena není
 „věrolomstva ovocem nebo v loupežení?”

„Král můj, jemuž koruna slávy leskem svítí,
 „císařovým vasalem nemůže zván býti;
 „že on Krista nauku ve vážnosti chová
 „a že klepal na dvěře sídla papežova,
 „proto byste naději jistě marnou měli,
 „že by v jeho pochvě byl skryt meč otupělý.
 „Dnes mé kroky na stopě smířlivosti stojí,
 „dnes mi nelze předhodit rukavici k boji;
 „ale jestli popud váš krále k činu znítí,
 „brzo jiné poselství můžete tu mfti.“

VIII.

— „Přijmeme vás, přijmeme slušně v každé době,
 „splním, čeho král vás tu vyžaduje sobě;
 „k soudu moci církevní byvše zavoláni
 „zbraní nebo pérem se dáme do jednání:
 „kdo jest božím rytířem, toho v žádné chvíli
 „ani právo ani meč v ničem neomýlí.“

Rudolf, kníže Saský, tak děl i zlehčil shodu,
 proslavený zbraní a z mocnářského rodu —
 Křižáci pak jeho vliv značí měrou pravou
 řkouce, že je velmistra ramenem i hlavou:
 spíše by ho duchem zlým v radě měli zváti,
 umft on zlé úmysly do člověka dáti.

Lelivita promluvil: „Vstane právo spíci,
 „Bůh sám zjeví, kde tu jsou jeho bojovníci,
 „kdo z nás jeho jména čest hájí s větším vzletem
 „a kdo svatou víru víc rozširuje světem.

„A teď, ctěný velmistře, staršino i páni,
 „skončeno mé poselství; činite podle zdání,
 „zvolte strom, jenž nejlepší ovoce by nosil,
 „král chce pokoj, aniž by koho za něj prosil.
 „Chceteli boj, na vás jen padne viny zloba.
 „Bůh vás žehnej, Křižáci!“

Po té posli oba se spuštěnou přílbicí zvolna odcházeli, kolem sebe pážata shromážděna měli. — V zadu šum se zabýval mužným Lelivitou, že prý vzbudil zjevný vzdor, ale úctu skrytou: ctnost i zlému v jemnější stránku duše sáhá, ušlechtilá odvaha nepřátely zmáhá; ať již nese ratolest míru či meč k boji, v nenávisti nepřítel, v úctě rytíř stojí.

IX.

S poslem mladší Křižáci vyšli v dlouhé řadě. Velmistr a staršina zasedli si k radě.

— „Zlé to zprávy!“ — velmistr prohodil v tu chvíli.
 „Pověz, kníže Rudolfe, kam jdou tvoje cíly:
 „zda svou slabost před světem v posměch mohu
 vydat,
 „pustit Dobřín, Kujavy, ještě peněz přidat?
 „A co všecko v křesťanstvě, od mocnářů zvíme,
 „jestli vůli papežskou marně znevážíme?
 „Kudy chodím, kamkoli obrátím své oči,
 „na křižácké štěstí nám všude lidé sočí,
 „že prý všude sbíráme statky po své chuti;
 „kdyby papež Benedikt dal jen pokynutí,
 „Galové i Britané, vše, co v zbraň se strojí,
 „na křižácké rytíře shrklo by se k boji.
 „Nedbám klatby, ale přec byl bych v obávání.

„Proto, kněze, pověz nám radu i své zdání!“
 — „Velmistře!“ — děl Rudolf a pokračoval hbitě:
 „Radno církve za zdmi jest vyčkat ve úkrytě,
 „ať jde otec Arnold a králi důkaz podá,
 „že by statků postupem církvi vzešla škoda,
 „s Dobřínem že Kujavy přešly v boží statky
 „a že my je pod hříchem nesmíme dát zpátky;
 „kdo by přišel s násilím, sám si ránu zadá.
 „A že papež hněvá se — i tu snadná rada:
 „skutky svými dobudme cti si na vše strany,
 „ku prospěchu křesťanstva jdouce na pohany,
 „s radostí pak rozhřeší stařec naše viny.
 „Kaž jen, mistře, pochodem táhnout na Litviny!
 „Rychle země získáme, kde se oko těší,
 „záměnou snad za kraje, co nám vezmou Leši:
 „není třeba na Litvě za zisk mnoho dáti.
 „A když posli papežství k stání budou zváti,
 „nebudeme moci jít při nejlepší chuti;
 „nebo svatá výprava na Litvu nás nutí.
 „Sotva papež k Polákům s přízní svou se přidá,
 „ba spíš skála Petrova nám svůj souzvuk vydá.
 „Skončil jsem již.“

— „Velmistře, co zas mne se týká,“ —
 takto komtur Bedřich pán z Elblongu teď říká —
 „přichvaluji knížete osvědčené zdání:
 „Prahnu vidět nad Litvou naše panování,
 „rohy hrdě vznesené v pokoře chci zřítí,
 „meč se bude blýskati, krev se bude lítí,
 „snad sám trochu vavřínu donesu si z bitvy,
 „vy však zprávy dobré jen uslyšíte z Litvy.
 „Když jsme zjara vrhnuvše v Litvu svoje síly,
 „do déli i do šíře plamen roznosili,
 „když jsme chtěli u Vilna pevnou nohou státi,
 „před pevnůstkou bylo nám na útěk se dáti.

„A když Litva jako poušť v jedné stála chvíli,
 „když jsme plody zdupali, vísky vypálili,
 „před námi když celý kraj rozprchnul se plaše,
 „na zámečku pulenském pukly síly naše.
 „Tam kde běží Puňala, kde se Němen valí,
 „celé naše setniny ležet pozůstaly,
 „a z jich kostí, které tam na slunci se bílí,
 „mstitelé až posavad ještě neožili.
 „Nechť Margěr velitel těší se čas krátký,
 „nežli plody vítězství vyrveme mu zpátky.
 „Z jeho vězňů právě teď dostavil se tady
 „lučištníkův náčelník, Ransdorf Varner mladý.
 „Když on v poli bojovém usnouti měl v Pánu,
 „Margěr nad ním zachytil smrtonosnou ránu;
 „pak ho bohům litevským pod nůž chtěli klásti,
 „když on divem jakýmsi unikl jim z pasti.
 „A že celý měsíc byl držán u zajetí,
 „o všech cestách v zámku nám může pověděti:
 „rádi nebo neradi Litvíní se vzdají,
 „Ransdorfa až průvodcem naším uhlídají.
 „A když zámek pulenským od Němna se zvládne,
 „v zbytku Litvy nebude překážky již žádné;
 „nezastaví rytíře, až se v pochod dají,
 „leda Olgěrd ve Vilně, Kėjstut v trockém kraji.
 „Ejhle, mistře takové od Němna jdou zvěsti.
 „Rozkaž prapor válečný na Litevsko nésti,
 „až pak naším signálem v Litvu padne vojna,
 „mečům našim pokyne dojista žeň hojná!
 „Nad pohanskou zemí se slunce v západ níží,
 „již tam klasy dozrály a žeň již se blíží.“

X.

Co děl Bedřich s Rudolfem ve válečné radě,
 vše to drží velmistr v srdci pohromadě.

Trochu sobě podumav, kynul na bok pravý,
 ke trůnu se nejstarší praporečník staví.
 — „Přístup,“ děl, „a výpravu rozhlásat dej v kraje!
 „Nechť prapor válečný z okna věže vlaje,
 „ať se z mysli papeže všechna nechť ztratí,
 „protivník ať nemluví, že jsme spánkem jati!
 „A když tvrze litevské síla naše zboří,
 „Polský král hned jinakou řečí zahovoří,
 „zapomene vyhraných bitev z dávných časů,
 „o Dobřín a Kujavy nepozvedne hlasu. —
 „Jděte s Bohem, rytíři!“

Davem odcházeli;

Altenburčan Theodor opouští trůn skvělý;
 a síň tichne — duch a meč v jednotu se pojí,
 s výše věží malborských zazněl signál k boji.
 I jde voják do zbraně se zápalem v oku,
 měšťan i kněz dlouhý meč připíná si k boku,
 každý věc tak vykládá, jak mu důvtip stačí,
 všude slyšet poptávky: Co ten signál značí?
 Letmo pověst zabíhá na nejzazší místa,
 že zas nová vojna se na nevěrce chystá.

XI.

Vystřídání čekajíc u nárožní věže
 rytířů tré k půlnoci vchodní bránu střeže.
 Světlo smolné pochodně po stěnách se žene,
 padá na meč, na přílby řadou rozvěšené,
 na Křižáky sedící v síni podlé stola,
 na nádržky s vínem a rohy od bůvola
 (u Křižáků na Litvě zvykem již to bývá,
 že se z rohů bůvolích rudý nápoj pívá,
 mívají je při sobě). Rozhovor se točí:
 — „Ransdorfe,“ — děl starší muž — „pohančiny oči

„uřkly tě, jak patrnó — jsi tak smutný, bledý,
 „nemáš se ni k hovoru ani do besedy;
 „mlčíš, jak bys tajit chtěl ostýchavou lásku,
 „zeskroměl jsi v Litvě jak svatý na obrázku.
 „Přisvědčím, že v zajetí nemnoho je medu,
 „špatně snad a někdy hlad jako v pouště středu;
 „ale celkem... na Litvě dosti je to snadné
 „najít s medem kověnským děvy mnohovnadné,
 „s takovouto potěchou milo za vděk bráti;
 „ba s ní také v zajetí dlouhý čas se zkrátí.
 „Litva — mluvte cokoliv — není tuze špatná!
 „Kdesi v Pismě svatém je psána věta platná:
 „Každý statek pozemský, tak či onak zvaný,
 „že je určen k požitku pouze pro křesťany.
 „A přec Litvín divoký nevěřící v Boha
 „vybírání si starý med, sám jej jísti moha,
 „a v tom kraji vroubeném pralesy a vodou
 „černobrvky rodí se, co až duši bodnou.
 „Ej vím, po čem Ransdorfe tvoje chuť se žene,
 „rád máš pusté zálety, číše naplněné.
 „Nechať Perkun hromem svým omráčí mé smysly,
 „nechať nikdy nepiji nic než vodu z Visly,
 „nevímli, co ztrápilo tvoje srdce vřelé,
 „i že tvoje kousky jsou známy v Litvě celé.
 „Nestyď se... vždyť v mladosti jde to nad zásluhu.“
 — „Prohledls ho, Viléme,“ — řekl Křížák druhý —
 „ve své síti cyperská bohyně ho jala;
 „ale láska na Litvě div v něm dokonala:
 „v jeho srdci andělským zvukem zvučí struna,
 „ctil by hady, přísahal by hned na Perkuna,
 „za nic nemá jiných žen půvaby a krásy:
 „ze všech pouze Margěra dceru vybírání si;
 „by pak mohl tužbami srdce svoje vésti,
 „oltář Egli bohyni v Malborgu chce vznésti.

„On, ač měsíc pobyli spolu pod týmž krovem,
 „přece nikdy o lásce nezmínil se slovem;
 „tam on jejím pohledem napájel se zdáli
 „a tu u nás šlechtnost s její krásou chválí.
 „Poslechni: již čekali na něj kněží kati,
 „již ho lačné božiště mělo požírati,
 „když se Egle zjevila udýchaná, bledá,
 „chopila ho za ruku, meškati mu nedá,
 „sprovází ho přes hory, majíc o něj strachy,
 „zbavuje ho záhuby — a náš Ransdorf plachý
 „v taký zmatek duševní upadl té chvíle,
 „že jen čtyřmi slovy se loučil od své milé,
 „a pak klidně odeplul na litevské lodi.“
 — „Což ji ani neobjal? — To se přece hodí!“ —
 Mluvil Vilém se smíchem. — „Dětino ty mladá,
 „tebou naše přítulnost do posměchu padá.
 „Jestli o tom doví se Rudolf, kníže Saský,
 „to jsi jistě vypadl navždy z jeho lásky,
 „náčelnictví lučňákův, jež ti záhy dáno,
 „hned ti, mladý Ransdorfe, bude odebráno.
 „Příznivec tvůj u mistra klamem zmohl všechno,
 „namluvilť mu, že jsi rek — a tys pouhé děcko,
 „děcko — nebo láska, jež srdce tobě tísní,
 „dobra v knížce Platona, v básníkově písni,
 „v žití však je tolik jak klouče v zbrani skvělé,
 „jako pohár bez vína, oštěp bez ocele.“

XII.

— „Bratři moji!“ — Ransdorf děl s rozčíslenou
 tváří —
 „Šetřte citu, který mi v prsou ohněm září!
 „Zdali já, muž do jařma zákonného spjatý,
 „který slib již vykonal slavnostní a svatý,
 „zdali smím své smýšlení lásce otvírati,

XIII.

Vilém vstav, roh bůvolí s vlnem ke rtu chýlí.
 — „Unáhlenče šlechetný, ztrpení jen chvíli!
 „Starší cestu ukáží — jed na smí to býti,
 „a tou rytíř, milenec, křesťan nucen jíti:
 „Před vojskem své střelce ved' na litevské nivy!
 „Pod Pulenem kříž neb meč ukáže své divy.
 „Miluješ ji, nuže zjev lásku svoji zcela,
 „nechať křestné polití zasvitne jí z čela!
 „Čas již zámku Pulenu zmocniti se směle,
 „nechať kříže znamení vládne v Litvě celé,
 „ty tam z moci mistrovy budeš jako kníže.
 „Papež tebe zbaví rád slibu tvého tíže,
 „potom budeš s Eglí žít vesele i skvěle;
 „ona tebou ožije v jménu Spasitele,
 „jak tys ušel její lstí noži popravcovu.“
 Vilém skončiv bůvolí roh si nalil znovu
 a pak šel, neb hodin zvuk vybil stráže změny.
 Ransdorf dumal dlouhý čas o dlaň podepřený;
 čelo chvíli mračí se, chvíli zase svitne,
 dle toho, jak radost či smutek v srdci kmitne,
 vzletu ducha zoufalství do cesty se staví;
 s andělem a ďáblem on střídavě se baví,
 posléz pravil dlaněmi stiskaje si čelo:
 — „Nebe, peklo, které z nich v boj mě vybízelo?
 „Přidám hanby nebo cti sobě nebo vlasti?
 „Povznesu se v oblaka? Padnu do propasti?“

Zpěv čtvrtý.

I.

Strašno je, kdy nad mořem z páry narozené
s rozpjatými křídly se černé mračno žene,
přeletujíc nebesa v neskroceném letu
z hněvných prsou dobývá loskot pro strach světu;
strašno je, kdy ze chřtánu letí bleskná zmije,
a hrom svými žahadly do pustiny bije,
a kam křídlem zavane a kde okem blýská,
tam to buchá žalostným dýmem zhořeliska.
Rozlet jeho šílený všecko v rupy složí,
nízkou chatu rovněž tak jako kostel boží.
Prchá před ním ptáče i zvíře z širých plání,
člověka syn pobledlou tvář svou k zemi sklání.

Ale s větší obavou Litvín upřel zraky
k Baltu, kde jdou Křížáci, jako černé mraky.
Nad blesk zbraně jich ni hrom strašlivějším není,
vzteklý vichr nešíří tolik zpusťování:
neb tu ni vsi v polích ni města ohražená,
ani stařec šedivý ani krásná žena,
ani dítě ve plénkách ani muži v zbroji
ochránění nebudou, nikde neobstojí.
Na střechy jdou s plamenem, na starce jdou s noži,
ženám nesou necudnost, křest i jméno boží,
na litevské muže pak, když se k boji řadí,

mají střely sírnaté a pak chytrost hadí.
Tvojm jménem vraždí a pustoší nám nivy,
ó ty jejich Ježíši, jakýs přestrašlivý!

II.

Nad střechami Litvanů slyšeti jek výra:
ejhle k Němnu křížácký voj se rozprostírá!
Smrt si čtá jistou žeň po nedlouhé chvíli,
nebo zřídka tolik sil Němci shromadili.
Deset houfců strašlivých vytáhlo v ty kraje,
deset velkých korouhví nad hlavou jim vlaje,
na mli se blýskají pancéře jich jasné,
při lesku jich oštěpů blýskavice hasne.
Pod kopyty koní to hromem duní v zemi,
vzdušná jek pekelný jejich polnicemi,
a když trouby umlkly a je klidu chvíle,
to se s žalmy střídají písně rozpustilé:
neb tu vane Satanův nevěry dech zimný,
který v jedno spojuje rouhání a hymny.

Velmistr byl obklopen vojska veliteli,
měl šat bílý, hedvábný a lem zlatoskvělý...
Před ním nesen ve výši prapor vojsku svatý,
na němž v bílém poli se blyskotal kříž zlatý.
Na bujarém koníku jede on si v čele,
a s ním hosté váleční kolem hostitele.
Nebo z Němec knížata, hrabata i páni
jako bludní rytíři jdou sem k bojování;
po chvále ti, oni zas po příhodách baží,
jiní zase kořisti domoci se snaží,
druzí, kterým vyčítá svědomí jich chyby,
pospíchají vyplnit pokuty a sliby:
U Germanů, Britanů, Galů, na vše strany

vybízí mnich rytíře k válce na pohany,
 v rozhrěšení doufati každý může směle,
 kdo jde pěstít na Litvu víru Spasitele —
 přislibuje mnich, že kdo Zničův oltář zhasí,
 získá sobě odpustky s nebem na vše časy,
 Krista s Pannou Maríí získati se zdaří
 tomu, kdo sto pohanův obrátí neb zmaří, —
 voják žádný takou řeč nevypouští z hlavy,
 a tak do řad Křížákův knížata se staví.
 Dnes se Nemur z Belgie k zástupu jich víže,
 s ním i statný Hanneberk, nadporýnské kníže,
 také Ludvík Brandenburk, muž i rek to pravý,
 mocné svoje zástupy proti Litvě staví.
 Vítání jsou mistrovi přibylí ti páni,
 přivolává krkavce v Litvu k požírání,
 zobáky jich krvavé brzo v srdce vpadnou,
 skalná prsa rozvalit není věcí snadnou.

III.

Táhnou houfce strašlivé, není konce po nich,
 letí jezdcí němečtí na svých těžkých koních,
 měšťanský pluk z Elblonga, z Toruně a z Gdanska,
 prapor jeden najatý od Alp, ze Slovanska,
 lučičtíků německých skupenina hbitá,
 berany zdi bořící, děla z kovu litá.
 (Nedávný to vynález ohňopalných zbraní,
 v Litvě o něm zvěděli pouze z doslýchání,
 Němci na boj nesouce síly hromovládne,
 o vítězství nemají pochybnosti žádné.)
 U velmistra ve stráži vzácné vojska síly
 nosí hřmící ručnice, ruční samostřily;
 ale ještě nemají zkušenosti žádné,
 každý lépe lukem než střelou svojí vládne,

a jsou dosud v útoku největšími smělci
bojovníci z Elblongu, staří lukostřelci.

IV.

Ransdorf zůstal vůdcem jich — tu čest jemu dáno
v naději, že pohanům zmar tím uchystáno,
že on s řečí, se zvyky seznámiv se blíže,
na hrad Pulen dovede bojovně kříže.
On však svoji přísahu ve vážnosti chová,
o tajemných průchodech nepromluvil slova,
chce v tom svatém slibu svém pevně býti stálý,
Litvany že v důvěře nikdy neošálí
a že máje v paměti pohostinské časy,
nespálí jich chatrče, nezdupe jich klasy,
ku pokojným pokojně že se bude chovat,
starcům, ženám, dětem že nedá ubližovat.
Takovouto přísahu v duchu vykonával,
v čas, kdy svátost oltářní kněz mu na rty dával.
Však, ač srdce modlitbou pevnějším se stalo,
ač ho starších vyzvání na boj vyvolalo,
ač sám vojnu s pohany za zásluhu čítá,
přece jeho svědomím jakýs neklid zmítá.
A kdy jeho družina lehkou pohyblivá
dávne písne pochodu celým sborem zpívá
a kdy starým řeč i žert ve hlavě se rodí —
vůdce jejich samotou mlčky semtam chodí,
klopí zrak, jak zločinec, když má k soudu státi,
na pochmurném čele mu těžkou dumu znáti.
Právě svého koníka pobodl v tu chvíli,
chtěl by letět jako šíp, pokud stačí síly.
Naděje ho zbláhuje, šeptajíc mu zticha,
že tím vzduchem okřeje, kterým Egle dýchá.

Ale tomu nesvitne radost vlídným okem,
 kdo jde v dům své milenky nepřátelským krokem
 a kdo místo vzpomínek, místo kytky z kvítí,
 požárovou pochodní nad hlavou jí svítí,
 komu lidé toul a luk na rameni spatří,
 jimiž on jde prorážet prsa jejich bratří,
 kdo jí nese na otce, na bohy jí ctěné
 těžkopádné sekyry, meče naostřené.

Taký milec ohyzdou — skvrnou na lidskosti,
 rouháním je láska ta, kterou v hrudi hostí.
 Cítí Ransdorf, že tu jde jako lupič v lese,
 nejednou i z pochvy meč zoufanlivě vznese
 a již chce jím prokláti v hrudi život vřelý;
 víra však, již v dětství mu srdce napájeli,
 zoufanlivé dumání v lepší mysl mění,
 do duše mu šeptajíc slova o spasení;
 že jak rytíř o víru získá sobě díky,
 obrátí neb zničíli modloslužebníky,
 že pak jeho snahou snad uzří světlo čisté
 zavržení synové, zhoubci tvoji, Kriste! —
 v bozích Litvy že si vzal sídlo Satan klatý
 a Znič to že plamen jest z jiskry pekla zňatý,
 že kdo božstvo litevské strhne v potupení,
 a kdo jeho svatyně v zhořeliska změní —
 bude velkým v nebesích, sílu pekel vydře,
 jako svatý Jiří kdys, co leb zdrtil hydře.

Ale nad vše myšlénky mysl jedna svatá
 u miláčka, křesťana v duši již je zňata:
 Egly čelo líbezné křestem pokropeno,
 že se zářně zaskvěje, bude učiněno
 hodným nebe, ježto teď v drobných prsou tuší,
 andělů, jimž sestersky podobna je duší.
 Jaké chvíle budou to veselé i květné!

Papež mečem Petrovým sliby jeho přetne;
 ona dítě nebeské — pokřtěnka mladá,
 jemu svoji ručinku při oltáři zadá,
 jako tehdy ve strašné, ve blažené chvíli,
 když tam kněží obětní stoh již podpálili;
 z tváře jeho pojednou bledost vymizela,
 úsměv svítl na líci, radost kmitla z čela,
 na svobodě nastanou dnové štěstí pro ně.

V.

Tak snil mladý Ransdorf a bodnuv svého koně,
 zvolal: — „Nuže na Pulen, kdo kříž boží brání!“
 Ale kůň byv ostruhou boden z nenadání,
 vztyčil se a pojednou klečel na kamení;
 Ransdorf však se udržel pevně ve střemeni,
 uzdou škulb úsilně, a kůň zas se zdvíhá.
 K němu střelců zvědavých družina se sbíhá,
 přejí mu, že z nehody vyšel nohou zdravou,
 ale staří vojáci potřásají hlavou,
 sivý Vilém k sousedu jal se hovořiti:
 — „Raději bych léta dvě nechtěl vína píti,
 „nežli vidět před vojnou, kdy kůň takto kleká:
 „značí to, že vojína zlého cosi čeká.
 „Mladý vůdce!... v nástrahu s hrdým půjde čelem,
 „zahyne a snad i nám bude zhubitelem.
 „Ať nás v Litvě krve či medu potká více,
 „na odvahu lučnci pohár do pravice!“
 Ihned z mošny kožené natočil roh vína,
 vyprázdnil a veselou píseň rozpočtná.
 Za Vilémem lučnci víno pijí, pějí;
 čím to, že jim po víně není veseleji?
 Zpěv v půl taktu umlknul, jako když jej utne,
 z dálky od hor litevských zvučí echo smutné.

VI.

Litvan v polích pracuje pilně jako včely,
 žnečka zpěvem mysl svou ráda rozveselí,
 po lesích zvuk zaznívá mysliveckých rohů.
 po svatyních modlitby se vzýváním bohů,
 pod blankytem nebeským štěbetá si ptáče,
 a kůň k vojně vyrostlý po pastvině skáče.
 Proč je nikdo nesedlá, nikdo nezachytí?
 Komu milá svoboda, komu drahé žití,
 kdo má zdraví dítek rád, kdo dbá na čest boží,
 ten ať ihned pozorné ucho k zemi složí,
 ať se zeptá požárův, z větrův ať to badá,
 co ten dusot znamená, k čemu celá stáda
 krkavčí se na Litvu ženou jako mraky,
 že až nebe ztemnělo a s ním země taky.
 Dříve však ať opustí chatu svou i lovy
 a svůj signál myslivský změni za bojový,
 ať svůj luk si opatří, tetivy dá nové,
 na kameni naostří kopí ocelové;
 a pak sebrav v družinu jedné matky děti,
 odkud táhnou krkavci, tam ať s nimi letí:
 tam snad bitva tváří v tvář nebo úskok jaký
 mohl by vás vítězně vznésti nad Křížáky.
 Nepouštějte nepřátel v domovinu svoji,
 tam kde chatky po lesích roztroušeny stojí
 a kde bohy ukryté v háji na větvi
 střeže slabá žena jen nebo obětníci
 a kde vaši dědové trávívají časy
 u kolébky vnučete, když vy žnete klasy.
 Běda tvému plemeni, běda nivě plodné!
 Víc než kopí nepřátel, žal tě v srdce bodne.
 Zbraní tobě neklesnou rámě ani ruce,
 jimi bude zoufalost lomiti v své muce:

dábla dětmi Křižáci nazvali vás v řeči,
 vyplenit vás, nad to jim chlouby není větší.
 V bílých pláštích s kříži, toť hosté v Litvě známí;
 sotva že kůň v nádvoří zazní podkovami,
 bydliteli hotov buď, smrt ti kyne jistá:
 meč i plamen pospolu na tebe se chystá,
 krví tryskne starcův hruď, žen i nemluvnátek,
 při žlabě kůň, včelička letíc od poupátek:
 všechno zničí požár, mlat, střela vzduchem hřmící,
 i tu drobnou vlaštovku v okně šveholící.

VII.

Křižák Litvu v šír i v dél palašem svým plení,
 osadníci bezbranní z klidu vyrušení,
 jako ptačí písklata shlednuvše spár supí,
 pod křídlo ma matky se stěsňují a kupí,
 na mil deset v okolí lid se sbíhá v davy,
 poplašení před zámek pulenským se staví.
 Margěr bránu otvírá — vítati je chodí;
 deset člunů velikých, rybolovných lodí,
 posouvá se po Němnu, závodí a běží
 pro záchranu mužů, žen a svých ctěných kněží.
 Žito z lánů deseti cepem vylácano,
 tučných volů padesát nožem poraženo,
 navařeno alusu, k chlebu med se brává.
 Margěr dětem národa vlastní pokrm dává,
 jako ten pták pelikán ve zámořském kraji,
 o němž mnozí poutníci pověst povídají,
 že on když mu mláďata mají hladověti,
 rozklove si hruď a z ní pojí svoje děti.
 Tak i Margěr šťasten, že přišli k němu svoji,
 rád je krmí srdcem svým, krví svou je pojí,
 přívětivě dělí se s chlebem, srdcem, silou,

by měl Litvu nehladnou, bezpečnou i čilou.
 Ať jen táhnou na Pulen křížoví ti páni;
 dávno již tam hotovo slušné přivítání,
 toporův a oštěpův je tam do hojnosti
 natesáno, nakuto pro takové hosti;
 velké stohy kamení na věž naneseo,
 aby hrdlo okuté bylo rozdrceno;
 vycvičili koníky k úprku i k bitvě —
 bohatýrských prsou je dosud dosti v Litvě.
 Jestli Křížák na poli zvítězí svou zbrojí,
 ještě tu tvrz pulenská nad Němenem stojí,
 ta má hradby vysoké, v zemi tajné sluje,
 síla nebo poplach ji těžko opanuje.
 Na baštách stráž bedlivá stojí každou chvíli,
 v zámku Margěr statečný, jako sokol čilý,
 v podzemí pak Marta i bozi děsnolcí,
 tam zas k činům okřeje Litva klesající.
 A byť Křížák zmocnil se tvrze naší šedé,
 s Poklusem a s Perkunem dál ať válku vede,
 nechať na blesk bohův a na litevské střely
 táhne Křížák ku předu, jestli je tak smělý;
 jestliže muž hlavu svou schýlí bez naděje,
 žena vodu vařící na oči mu vleje.

VIII.

Takto Margěr v pravý čas zřídil vše, jak sluší,
 ale trpěl bolestně — jako otec — v duši!
 Sotvaže mu zajatec prchnul do Německa,
 uhodl cit neblahý v srdci svého děcka,
 zděsily ho myšlének utajené směry
 Litevčanky nehodné, vlastní jeho dcery,
 pravý opak zášti té, kterou k Němcům cítil...
 Vzkypěl hněvem... chvějící rukou dýku chytil,

chtěl již svoji vlastní krev poraziti na zem,
 vyrvati z ní se srdcem cit ten jedním rázem.
 Ale svěřil ruku svou, přece mu to nedá,
 vždyť jest Egle mlčící, tesklivá a bledá;
 politoval nešťastné trpitelky v skrytu,
 chvíli vládu ponechal otcovskému citu;
 k srdci svému přitulil oběť utrpení,
 odpustil jí její žal, jehož sám prost není;
 a pak z hloubi ducha děl: — „Ubohé ty dítě!
 „Mstivi naši bozi jsou a snad zahubí tě!
 „Nebesa i země svou pomstu na tě strojí.
 „Egle, a já otec tvůj vlastní rukou svojí
 „budu nucen vésti tě před oltáře boží,
 „jestli nebe pomstu svou na hlavu ti složí!“

IX.

Pomsta bohů zlehčených nedlouho se vlekla:
 před Martu se postavil strašlivý bůh pekla,
 objevil, jak pachole prchlo ze zajetí,
 znáti dal svou pomstu i svoje předsevzetí.
 A když věštka, která vzhled Poklusův vždy zbádá,
 za ušlou krev křížáckou Eglinu krev žádá,
 by se bozi smířili, z Litvy smyl se zákal —
 Margěr ani nezbledl ani nezaplakal.
 Přived Egli před oltář a k ní takto pravil:
 — „Dcerko, otec není s to, by tě smrti zbavil.
 „Tys mu oběť vyrvala, kdy již plála dřeva,
 „Poklus na mě, na tebe, na Litvu se hněvá.
 „Ó, jen nesveď na Litvu utrpení krutá!
 „Cítím, že jsi mladá i bolem proniknutá;
 „tvoje city bohové v nenávisti mají,
 „neradno jim zlořečit, o Litvu zde hrají.
 „Křížáka tys před smrtí pod ochranu vzala,

„umřeš za něj — kéž bysi snadně umírala!
 „Nechat tedy poslední sklonění tvé hlavy
 „Litvu naši takových hříchů navždy zbaví.
 „Nenajdeš se pod nebem viny dozajista
 „těžší té, kdy na svou vlast rodák zradu chystá.
 „Na potupu Křižák ten zase k nám se vrátí,
 „pomsty chtiv i srdce cit v posměch bude brátí.
 „Litvíni, ten rozkaz můj vštěpte v paměť sobě:
 „necht' bych lomil rukama, plakal jako robě,
 „zaveďte ji do sluje temnoty a štkání,
 „dokud nebes výroky nesplní se na ní! —
 „Běda těm, jichž srdcem by soucit mohl hnouti,
 „pouze slza krvavá smí tam proniknouti!“
 Tak děl hlasem strašlivým z vůle nezachvéné,
 zrovna jak by v prsou měl srdce zkameněné;
 čelo svoje zachmuřil, víčka stáhl v oči,
 z orlích jeho zraků se slza nevytočí.

X.

V zámek jindy tichý teď hlučně lid se tlačí;
 pro tisíce příchozích místo sotva stačí.
 Vinou se tam zástupy na koních i pěšky;
 muži ostří meče a křeší kámen těžký
 na sekery, na mlaty, oštěpy a střely
 (zbraně, které z dávných dob uchráněny měli).
 Vážní knieti poradu o vojenství mají,
 o křižáckých nájezdech leccos povídají,
 silná dřevce tesají lesklé na bardyše,
 učí zbraní vládouti mladší tovaryše.
 Ze starců je nejstarším Lutas sivobradý,
 ve hromadě válečné vede si jak mladý;
 v hrdle jáсот hromový sotva chvílku smlčí;
 oděn v kožich s povrchem z pouhé kůže vlčí,

svlékl kdysi z kožicha medvědicí divou,
 koží z lebky přistrojil teď svou hlavu sívou,
 upravil si sekyru, kterou v bojích mával,
 zuby meče pádného brusem vyrovnával.
 Jako mléko bílý vous naježen mu stojí,
 s bradou šerá, kudlatá vlčina se pojí,
 divný odlesk vrhajíc — ruka sestarala,
 která prstem chvějícím struny probírala,
 nosí na věž kameny, jimiž mnozí nehnou,
 běda hlavám křížáckým, které jimi lehnou!
 Jásot vojny omladil stuhlé jeho kosti,
 polnice v něm vzkřísila ducha udatnosti;
 po zbroji se zpřímila pochýlená šíje,
 cítil, že zas mladá krev do srdce mu bije.
 Takto Němen sepjatý v popruh ledu těsný,
 probuzen byv k životu teplým vánkem vesny,
 pádí k tiché zátoce v zdivočeném běhu,
 hřmotí silným vírem svým na písčitém břehu.
 Ve tvář jeho sestárlou, chabé do zřenice
 jak by složil Perkun sám oheň blýskavice,
 čarodějná jakás moc zdáli jiskry metá,
 že se k činům hrdinným rozhrěje i sketa.
 — „Vzhůru, Litvo,“ — provolal — „na hradby a valy!
 „by vás otcův duchové kletbou nestřhali,
 „by vám zrostli v silný rod děti vaše kdysi!
 „Hle, jak jim meč křížácký nad kolébkou visí!
 „Slyšte! žalmy německé již vám hlučí v lese!
 „A tam dým již požárny ke blankytu pne se!
 „Patřte v levo k Puňale! Uzříte v tu chvíli,
 „jak tam vlaje velmistrův třpytný prapor bílý!
 „Vidíte-li četný houf nad tím cárem bdíti?
 „Pozlacené pukléře na nich jen se svítí.
 „K lukům, děti litevské! Uvítejme hosti,
 „hned se břehu němenské mrtvolami zmostí.

„K lukům! — každý nechať šíp v jedna prsa vbije:
„neb tam v každých prsou jest nebezpečná zmije!“

XI.

Takto Lutas křičel, jak mu to možno bylo; deset polnic sousledně poplach vyrazilo, od nich v každém úvozu, po každinké nivě, desetkrát se ozvalo echo kormutlivě. Z tam té strany Němena jdou zas tony jiné: pěkná hudba kostelní vzduchem volně plyne, v taktu písňe latinské bez konce a mřý vystupuje z lesa ven jezdců zástup širý. Bílý prapor velmistřův blyskotá se v předu, s Hannenberským znakem jde praporečník v sledu, za sosnou i za dubem, za každinkou jedlí houfce s květnou pestrostí před zraky se zvedli. Každý v prsou zakutých bojechtivost chová. Stojí proti Pulenu jak zeď ocelová kříži celá popsaná — každý stejným dílem nesl jeden černý kříž na svém plášti bílém, že tah vojska, který být nekonečným zdá se, křesťanskému hřbitovu věrně podobá se, Litva zří v něm smrti znak — střílí po tom kříži v naději, že zmůže jej, nebo ve prach sníží, bohy svoje domácí na zdar vojny vzývá, Kriste, na tvé znamení s pohrdou se dívá!

XII.

Z oken těch i ze střelnic, z Perkunových dětí ke kříži jen jediná mysl vzdechem letí: Egle majíc umřítí nejbližšího jitra přece marnou naději neplašila z nitra. V koutě svého vězení při okénku temném vidí houfce Křížáků nad hučícím Němem;

vstřípeno jí v dětství, že Křížáci jsou podlí,
rozum by je proklínal, srdce však se modlí.
Ke svým bohům neplatné vzdechy nevysílá,
kříž jest bohem Ransdorfa — v něm je vznik a síla;
nemohouc pak zdržeti citů bouřné hnutí,
vzkřikla: „Bozi litevští, kterak vy jste krutí!
„Pod korunou trnovou, s dřeva svého kříže
„milosrdný, křesťanský bůh mi stojí blíže;
„on mě zbaví smrti, on bašty na rum zboří,
„nedá duši utonout v zoufání a v hoři.
„Majíc tady zhynouti jako tráva v poli,
„prchnu odtud s Ransdorfem, ať to je kamkoli,
„k pomoří, v kraj německý — kde má Kristus
vládu ...
„ujdu otcí, na bozích vykonavši zrádu...
„Zrádkyně!! o bohové! co to jazyk praví?
„Kde to vaše blesky jsou k zdrcení mé hlavy,
„ostří jejich na mojí mladé hlavě zkuste,
„vypalte mi ze srdce city bohopusté!...
„Otče! je to dcera tvá?... kde je duch a síla?
„Couvám, kdy chce Poklus, bych oběť položila
„za ochranu Litevska! — Co ten nářek planý?
„k čemu se mi srdce mé trhá na dvě strany?
„Ransdorfe! tys Litvy vrah! — kéž ti smrt již
kyne ...
„Ó ne, ne, nechť raději Egle, Litva zhyne...
„Němců, Litvy bohové, kdo moc máte větší,
„chraňte mi ho, nedejte zhynout v nebezpečí —
„všechny ty já prokleji, kdo mu život zkrátí,
„toho uznám za boha, kdo nám blaho vrátí!“
Takto volá v zoufalství děvče žaluplné,
blahoslaví, modlí se, zlořečí a klné,
křížek brzo odvrhla, brzo na rty kladla,
umdlávala na síle, posléz na zem padla.

XIII.

Od Němena za lesem slyšet hlučnou práci,
 sekyra tam německá jedle, sosny kácí;
 jak kdy v boji mlatem jest rozražena řada,
 rozléhavým rachotem staré dřevo padá,
 až se echo po lesích rozletělo v chvění.
 Mrakem z lesa prchají ptáci poplašení,
 přes Němen a přes Pulen letu chvat je žene
 se žalobou ke Litvě stejně přestrašené.
 Bozi, kteří lesy ty pod ochranou měli,
 posílají po větře kletbu pleniteli.
 Posvátný klid dřívější zmizel ze zámčiska,
 tisícovým hovorem do vzduchu to tryská,
 plaší ptáci v zátoce do křiku se dali,
 v klády buší sekyra, sosna v důl se valí,
 řehtají se koně a trouby signál zvučí,
 šumným, hlasným hovorem celý tábor hlučí.
 Po lese i nad vodou po větře, když letí,
 echo sotva postačí vřesky donášeti,
 v jeden zvuk se srážejí tony nesouladné,
 jak by echo volalo: padne Litva, padne!

Každé dřevo stínící, které k zemi klesá,
 odcloňuje skupinu vojska v temnu lesa
 nebo houfce schystané na bitevní cestu;
 bílý tábor v rozloze podoben je městu,
 mňhají se praporce jak květ na jabloni;
 největší stan kostelem, již tam na mši zvoní.
 Sotvaže se zvoneček do cinkotu dává,
 a již loskot seker i vřava umlkává,
 a s ní šumot tábora — jedno oka mžení,
 a již vojskem nad celým vládne utišení.
 Ptactvo tichem šáleno letí zpět v ty strany,

zvolna kroužit počíná nad bílými stany,
prchá, znovu vrací se, žalostivě sténá,
hledá známé stromy a hnízda rozbořená.

Margěr z valů vysokých hněvným okem blýská,
čítá Němcův prapory a jich tábořiska:
vidí houfy nad Němnem řadou rozložené,
otesané klády a prámy připravené
k usnadnění přepravy. Přejdou vorem, mostem,
neb se Puleň zalíbil nepozvaným hostem.
Privítaná hotova — ná krop již se pění,
není v polích litevských nouze o kamení.
Přílba slabou ochranou před hrozcí smrtí,
oči voda vypaří, lebku kámen zdrtí;
sekyry, jichž ostří se v slunce lesku svítí,
bohatýrským zámachem v srdce budou bítí.
Lukem k ráně napjatým míříc do daleka,
hejno lidí na valech pouze hesla čeká.
Margěr změřil Němna šíř i jich tabořisko:
— „Ha, vy bídní, stany své rozpjali jste blízko,
„střelby naše přeletí dálky prostor celý...
„Nuže, mrakem žihadel ať se po nich střelí!“
A již luk svůj dubový napjal k vystřelení,
když tu zvolna za Němnem znělo zvonku znění,
u Křížáků ticho se uhostilo v stany,
nadpobřežní prapor již k boji přichystaný
poklekl — snad k modlitbě. Margěr orlím okem
hleděl tam, kde velmistr kráčel volným krokem
do stanu, jež v táboře kostelíčkem zvali,
poznal vůdce litevský mistra i z té dále,
vyhlédnuv ho namířil — nechybí ta střela,
k letu čas, proč mysl se náhle pozachvěla?
— „Zdržte střely!“ — provolal — „ještě na tu chvíli,
„až by Němci modlitbu svou se domodlili:

„ponořeni v modlitbách klekli a se kloní,
 „nejsme v boji s bohem jich, s našimi jak oni.
 „Doufajíce v odlehlost, ve sloučené síly
 „nemohou se nadíti útoku v té chvíli,
 „udeřiti na ně teď — to by byla zrada.“
 Děd a pustil tetivu, luk svůj na zem skládá
 a sám padnuv na tvář svou před zástupy z Litvy,
 volá bohy na pomoc do budoucí bitvy.
 Bylo ticho u Němna na obojím břehu,
 že až v poli koníka slyšet bylo v běhu,
 z temných mraků paprsky slunka vyrazily,
 znamení, že modlitby vyslyšeny byly.

XIV.

Trvá chvíle poklidu — však již za své vzala,
 polnice z řad křižáckých povyk vyvolala,
 ihned zazněl druhý hlas se hřmotem i hlukem,
 zachvělo se povětří pronikavým zvukem.
 Na břehy lid valí se v nespočetné houšti,
 prámů deset, tolikéž vorů v tok se spouští.
 Tlum se tlačí na pamost, až se močí kraje,
 na každinkém z vorů těch jeden prapor vlaje.
 Němna tok se rozechvěl — veslař užil vesla,
 křižáckých vojsk polovic k útoku se vznesla,
 Margěr kynul, namířil — z vorů, které plynou,
 vytryskla krev ručejem Němna nad hlubinou,
 ze sta hrdel vyrval se výkřik boluplný,
 a sto trupů křižáckých pohltily vlny.
 Pospíchají veslaři, co jen síly stačí,
 kypí Němen — vorů řad pod valy se tlačí. —
 Odletěli Křižákův špy od tetivy,
 na předhradí litevském zazněl výkřik divý,
 mužských trupů několik stranou od Puňaly

stočilo se s okopů přes vysoké valy,
ve hlubinách řeky to zahučelo z temna,
jako by stoh kamení sesul se v tok Němna.

XV.

Dohání se ke břehu vorů dlouhá řada;
přístup těžký, pobřeží srážně k vodě spadá,
Litvané pak na valech v tlupu sehnutí
krupobitím kamenným lebky jejich drtí.
Však, ač v oči pozírá smrti tisícere,
kníže Saský odvážně nahoru se dere.
Vprostřed hlučných pokřikův, až je slyšet v lese,
za ním hejno zbrojenců po roklinách pne se.
A již valů polovic doosaženo měli,
již je stihnout nemohou obležených střely,
když tu Lutas na skále rozplameněn v líci
sevřel kníže německé v náruč zdrcující,
pak jím mrští do země hodem také sly,
až pád těžký ozval se duněním v té chvíli,
pak mu mlatem na prsa ránu zadal v spěchu,
že až pod ní skřípěla prsní spona z plechu.
V Křížáku však viděti lišky, zmije učně,
z tísně ramen litevských vyvinul se zručně,
a než stařec nadál se — tat byl meče ranou,
padl Lutas s jekotem na zem podupanou.
Povstal — rázem posledním Křížáka chce zmoci,
již mu s hněvem Litvíní běží ku pomoci,
když tu kníže Saský svým kynul ku prospěchu:
— „Zajměte ho! stařec nám bude ku prospěchu!
„Víš on, kudy do tvrze — odprovodte děda,
„Ransdorf na něm dobrého raditele shledá.
„Pokud z těla šedivce duše neutekla,
„pokud ještě pohana nezhlit jícen pekla —

„pod mukami nechať on vůdcům našim poví,
 „odkud tajným průchodem jde se k Margérovi!“
 Rekl to, a vojáci již se k němu hnali,
 starce, který skonával, na své ruce vzali,
 sběhli s valu, za chvíli loďka s ním již plyne;
 třeba že mu ze hlavy bystro krev se řine,
 Lutas vztáhl ruce své jako dravčí drápy,
 chytil Němce jednoho, v hlubinu ho stáplí,
 vysílen jsa veslařům padá do náručí,
 nevědomky o bitvě blekotá a bručí.

XVI.

Němci valů dobyli — k hradbám děla staví,
 vlekou hřmotné berany a jich těžké hlavy.
 Zahřměl rachot strašlivý, až se horstvo chvělo.
 Margěr brání svoje zdi — slovo jeho znělo
 tak, že mnohý z Křižáků s bázní zpět se tlačil,
 ale všechněm Litvanům hlas ten nepostačil.
 Vojsko Litvy? Mnoho jich bychom nepostřehli,
 ostatek — jsou bázlivci od pluhu sem sběhli,
 oko není k střelení, ruka k bojování,
 prsa stěnu zakryjí, ale neochrání.
 Zahřměl výstřel dělový jako výjev pekla...
 praská, puká trám i zeď, půlka již se smekla.
 Ještě chvílku... v těli jim nezarazí dráhu,
 nad kolébkou Křižák si schladí svoji záhu!
 Zoufalství i Margěrův pokřik síly sbírá,
 budí v srdci mužnost, jež v něm již odumírá.
 Byť se děrou ve stěně dralo nebezpečí,
 prsa jsou zdi hradební, síly stokrát větší
 nežli cihla s kamenem, kterou k výši vznesli;
 poznali to Litvané na duchu již kleslí,
 zrovna jak by Perkun sám dal jim nové síly,

jak by Poklus stoupl k nim s oltáře v té chvíli,
 teď, kdy kolem hradeb již záhuba se vlní,
 nesmrtelná odvaha prsa jejich plní.

V rozedraném oděvu do kouře jsou skryti,
 na obranu krvavou vře jich žilobití;
 s výkřikem úst spálených z hrudi ochraptělé
 napadají zuřivě země nepřitele.

Oddav Panně Marii duši do ochrany
 Křížák těžkým železem odráží jich rány.
 A když letná střela mu neposlouží zblízka,
 při sřícené stěně se dvoje vojsko stiská,
 v jednu celost podivnou slévá se a splítá,
 jak když vlna černavá jiskří se a zmítá.
 Každou chvílku oběť svou Němna vody měly,
 trouba vríská, syčí krev, ocel na oceli,
 země sténá, jako by tu byl konec světa,
 vítr mračna prachová pod nebesa metá,
 a vír vojny šumivý vře tak nesouladně,
 že ho ucho ani zrak nepostihnou snadně.
 Vzali náspy mužové koží přiodění,
 rytíři v důl padají kovem obrnění,
 mnoho mrtvol, raněných třeba posbíráti;
 a kdo žití neztratil, ten již sílu tratí,
 sbírá helmy zkřivené, otupělé meče,
 pádí z Litvy úprkem — mnohý neuteče.
 Budto oštěp Margěrův záda jeho stihne,
 nebo střela kamenným žihadlem ho švihne
 a ho trupem položí, za bezpráví ztrestá.
 A již vorům nastala zpáteční zas cesta;
 než však ještě veslaři v zátoku se stočí,
 kámen s hůry shozený na vory jim skočí,
 klády, trámy přeláme, vory v trosky zboří,
 a co plavat nemůže, v hlubinu se vnoří.

Margěr.

6

Slunce zašlo krvavě — svět se hrouží v temně,
 krev je všude: na nebi, na zemi a Němně,
 na oděvu vojáků, však i na jich těle,
 na ostří, jež mělo dnes žatvy neveselé.
 Takto houfce křižácké opustili valy,
 pouze hrstky Litvínů na nich pozůstaly;
 v čele Margěr na kopí rukou podepřený,
 káže znítit ohniska, hlídat hradní stěny;
 jeho šat tak potřísněn, jak když v krev jej smočí,
 zbledla tvář a krví mu podlily se oči,
 a meč jeho vražedný silně vražen v zemi,
 do níž s něho cízí krev kapá krůpějemi.

XVII.

Kolem vůdce potichu smutný dav se schází,
 trupy Němců do Němna pohrdlivě hází;
 neodírá ze zbroje, by byl hotov spíše.
 Lehl mužný Hanneberg ze německé říše,
 známý rytíř turnají, lehl tady za to,
 že šel v Litvu s Křižáky pro vavřín a zlato;
 kníže Saský na rámě dostal ránu svoji;
 padl komtur z Elblongu, který radil k boji;
 Vilém, starý lučník, jenž na med v Litvu kvapil,
 na místo té sladkosti krve své se napil,
 padl zasut cihlami pod západní věží.
 A co prostých jezdců a vojínů zde leží,
 mimo Boha neshledne nikdy oko žádné...
 na tebe, ty velmistře, všecka vina padne
 krve tady prolité!

XVIII.

— „Zejtra pláň se počne,“ —
 řekl Margěr k sobě sám, ke modlitbě zbožné
 bohatýrským okem svým utkvěl na červánku. —

„Záře svatá, božího ohně jasný stánku,
 „žár tvůj krásou oblévá velikost a sílu;
 „díky, žes nám jiskru svou propůjčila k dílu!
 „Odražen byv na krátko, nepřítel se vrátí.
 „Jitřenko, hled' paprskem štěstí na nás pláti! —
 „K práci, k práci, Litvané! Nebesa jsou s námi!
 „Potřeba zdi opravit, zatarasit trámy.
 „Nové stěny tesejte, kamení sem noste,
 „přes noc hradba znova stůj, neb zas přijdou hosté!
 „Ženám, starcům opravy na věži se svěří,
 „kdo je muž a bojovník, sedej ku večeri;
 „pro každého medu dost zásoba nám skytá,
 „první číše na oheň bohům budiž vlita!
 „Nad mohylou bratří svých pohodujme sobě,
 „kdo ví, zdali zejtra již neležíme v hrobě.
 „Hrejte, kněží, vesele, zapějte své písně,
 „ženy plakat ustaňte, zapuďte své tísně;
 „a kdo se stal sirotkem, vytrhni se z trudu,
 „v Litvě najdeš matku svou, já ti bratrem
 budu!“

Dopověděv složil zbraň, vešel v lidstva nával,
 usazeným sirotkům krájel chléb i dával,
 pili starci šediví, pili nuzné vdovy,
 sotva medu stačilo na kvas pohřebový.
 Na valech je hlučno zas, důvěra se vrací,
 večer tráven při ohních večerí a prací,
 v Němně jiskří ohniska — po nivě i lese
 zvuky noční lenivě ohlas v dálku nese,
 modliteb šum, popěvky z úst křížáckých pánů,
 vojska šum, jek raněných, širočiny ránu.

Zpěv pátý.

I.

Ransdorfovi velení při záloze dáno,
vyčkat útok v pozdálí jest mu přikázáno,
chrabří jeho lučníci ve pozdější chvíli
mají v bitvě vražedné osvědčit své síly:
staršina jsouc porážkou těžce pohněvána,
doufá v slavné vítězství zejtřejšího rána.
Bez zvonův a bez zpěvův při modlení tichém
pohřben mnohý náčelník lopatou a mnicem,
aby slyše zdaleka zvuky pohřbové
zhrdlý pohan nenabyl zmužilosti nové,
aby v myslích rouhačů bylo po radosti,
aby ušly potupě křestanovy kosti.

K stanům vůdců snešeno dříví na ohniska,
ohně plápol rytířstvo obstupuje zblízka;
a kde jezdci k plameni shrnuli se živě,
v kněžském rouše mluví kněz pobožně a tklivě,
podněcuje k odvaze, dí, že nebes bránu
otevřenou nalezne, ten kdo usne v Pánu,
z Bible svaté výmluvně za vzor ctný a pravý
Machabejské, Samsona s Juditou jim staví,
v utísněné Litvě pak bohoslužby syni
jsou mu stejně protivní jako Filištíni,
písmo podle potřeby přetvořuje s klidem,
volá jako Mojžiš kdys: — „Vstaňte vůdci! s lidem,

„jděte pod zdi hradební, pokoj boží hlase,
 „kdo vás vítat nebude, toho vojnou zkazte,
 „jeť to boží nepřítel — nechať zhyne shoda!
 „A když pán Bůh bezbožné v ruce vaše podá,
 „strašným mečem země jich budiž zpustošena,
 „nechať pod meč hlavu svou skloní muž i žena,
 „ó kéž model ctitelé zhynou v jedné chvíli,
 „abyste jich neřestem, vy se neučili!
 „Mstící rukou vaší Bůh nevěřících hlavy
 „srazí v trup a oltáře svalí v popel žhavý!“
 Takovýmto křikem mnich nadýmá si plíce,
 zápal jeho vášnivý vzrůstá víc a více,
 krev mu kypí na zracích, na rtech šumí pěna,
 zpívá píseň Judity klesnuv na kolena:
 — „Pozři v tábor asyrský, Pane hněvnolící!...
 „Obrať všecko v pouhé nic, zahub nevěřící!
 „Marně na svůj počet se spoleh bídák slepý,
 „marna jeho důvěra v střely, ve oštěpy;
 „nevíť on, s kým pustil se v svatokrádské boje,
 „ty že zdobíš meče a Pán že jméno tvoje!“
 Tak mnich budí v zástupech pokleslého ducha,
 každý pak mu popřává pozorného ucha,
 že se stanou vítězi, tím se pevně kojí,
 na sbírání bohaté kořisti se strojí.

V jiném zase staně mnich na štítu si sedí,
 rozhřešení vojínům dává po zpovědi
 řka, že kdesi v zákoně takto stojí psáno:
 „Budiž srdce v trápení k boji přichystáno,
 „ozbrojte se zásluhou, chodte v rouše ctnosti,
 „sílu srdce křesťanské najde v nevinnosti!“
 Křížák věří v písmo a ve víře je tuhý,
 odpyká dřív jeden hřích, nežli spáchá druhý,
 sejme s duše vzpomínku starých nepravostí,

aby v ní zas pro nové bylo místa dosti.
 Plamen kusu smolného plachým leskem kmitá,
 nejsvětější svátost když mnich kmet vážně skytá
 rytířům a vojínům, jichž tu klekla četa:
 — „Ejhle boží beránek; snímá hříchy světa!“
 Zvonek cinká, pěje kněz, zblízka, zpozdaleka
 v dlouhých řadách hromada na kolena kleká,
 lesky smolných pochodní míhají se v srubu
 mezi sosen větvemi, mezi listím dubů.

II.

Oheň v stanech vůdcovských nad zelenou travou
 seje jako svítlna záři třepetavou.
 Ztamtud chválu neběře světa Vykupitel,
 a tam zvonkem nezvoní bohoslužby ctitel:
 místo vroucích modliteb kolkolem v tu chvíli
 slyšet cinkot pohárův i zpěv rozpustilý;
 tam jim zpěvák táborní, staříčkový, jak zdá se,
 vycvičeným taktem svým v strunách probírá se;
 pěvcův úkol posvátný nenalézá místa,
 tam kde zpěvák mrzké jen kratochvíle chystá.
 Zpitých srdce souzvučně bije v lry znění;
 v střed ho berou rytíři zpěvem rozvášnění,
 houf ten v togy oděný s rytířskými meči
 potleskem a smíchem ctí nepřístojné řeči.
 Nejčelnější vůdcové, nejdbalejší kníže
 každý s písní ošklivou mysl svoji víže,
 nalévaje plnou číš německého vína,
 pěvcím tonem provázet píseň rozpočíná.
 Zvolna písně, modlitby, divé výstřednosti
 z křížáckého tábora pnou se do výsosti,
 echo pouště vzbuzené nezvyklými hluky
 opakuje potichu odporne ty zvuky.

III.

Ransdorf seděl ve staně jako mnich v své celi, při povšechné zábavě sám jen neveselý: u něho již od těch dob, co šel na svobodu, pomyslení na Egli odvaruje škodu. Nemožno je rozkoší nebo pťsní divou vyplašiti ze srdce bolest zoufanlivou, vyčítavé svědomí vždy se snadno zbudí, vínem nelze zaliti žhavou jiskru v hrudi. Často klečmo nebesa o jich pomoc žádal, při zpovědi velikou vinu na se skládal, nevděk v hrozných postavách z myslí nechce ztrácet, že jde Litvě hostinnost železem svým splácet. Ale mnich, jenž Ransdorfa přijal na pokání a chtěl duši k životu vzkřísit ze zoufání, bez výsledku hovořil k němu jménem Páně, místo léku přikládal osten k jeho ráně. Uslyšev, že vojny vznik v boží vůli kladou, zráda v jméně božím že žádnou není zradou, mladý střelec pocítil nepokoj a chvění, cos jej v srdci tísnilo také při modlení, lehká mysl jeho teď zdaleka se straní, a hrud' — jak by hrobový kámen ležel na ní.

IV.

Ransdorf vzdálen od lidí v stanu tak se trdil, když ho venku zbraně chřest ze dumání zbudil: Lukostřelec z bojiště kvapně pod stan vkročil, boj ho prachem obsypal, šat mu krví zmočil. — „Vůdce“ — pravil — „bojové přináším ti dary, „škoda že již umírá model vzývač starý. „Saský kníže, boje rek (dejž mu nebe štěstí!)“

„svalil ďábla starého Samsonovou pěstí,
 „pokud duše v tělisku, pokud paměť v hlavě,
 „káže vám, ho vyslechnout přísně, vyzvídavě,
 „ať prý poví o chodbách, kterými se vtiská,
 „aby had byl vykouřen z svého lehoviska.
 „Povždy marně útokem na zámek se žene,
 „jeť jak supí hnízdiště k skále přilepené;
 „leč ten stařec divý, kdy nůž mu dá se zřítí,
 „jiné dráhy objeví, kudy lze tam jíti.
 „Ve chvílce jej dopravím sem až k stanu mezi;
 „však to silný Litvín jest, sto v něm ďáblů vězí,
 „celé hony zavalil svým hřmotným tělem,
 „také brady není snad nikde v světě celém,
 „ač je krví oblitý, ač již pouští ducha,
 „z prsou hlasem obrovským jako z kotla buchá.“
 Tento výklad lučištník o zajatci dává,
 Ransdorf, slyše jeho řeč, v tváři pobledává,
 a tak jako zločinec na svou muku žhavou
 vyšel vůdce před svůj stan.

V.

A tam s těžkou hlavou
 s probitýma prsoma od smrtící střely
 ležel ve své vlčůře Lutas zsinavělý;
 jeho přílbu, jeho meč, jeho mlat mu vzato,
 zčernělými ústy šlo zlořečení za to,
 škubá pruty pevnými ruka jeho vzteklá
 tuhnoucí krev po sivém bradisku mu tekla.
 Ransdorf kynul — odepjat provaz, jímž ho spjali,
 v těle stopy vyryté po něm pozůstaly;
 stařec jako přízrak neb jak trup zpod mohyly
 vstal... se zachvěl nad zemí, padl bez vsí síly;
 nebotě svou veškerou duše moc i těla

ve zřenici skupil, jež krví zakypěla.

A tak změřil Ransdorfa jedním oka zpláním,
že ho zdupal pohledem, probod pohrdáním,
vzkřiknul: „Smrti hodina ke konci se chýlí,
„buď mi vítán rytíři, křesťané v tu chvíli!
„Zvou tě vůdcem... velká čest! Máš snad na tom
dosti!

„Přivádíš nám na Litvu velevzácné hosti!

„Vítám tě a prokletí na hlavu ti kladu,
„které na mé kosti kdys padne pro tvou zradu.

„Já ti život zachoval v podlém dobrodiní, —

„a já sám jsem přivedl kobyly, jež nyní

„celou Litvu pustoší... Kde mám chválu svoji?

„Kde krev, kterou tolikrát proléval jsem v boji?

„Kletba, nic než kletba jen nezůstane po mně!...

„Tys, jak Křížák uvykl, jednal věrolomně:

„Vaši víru, proroky poznat po tom znaku,

„učí za chléb podaný hodit kámen z praku,

„mečem splácet objetí — bezpráví tě baví! —

„Lačný tygr nevinen, že se krví plaví,

„ten však hoden mučení, ze zajetí svého

„ven kdo dravce vypustil krví nesytého...

„Slyším z dálky plameny hučet na hranici,

„slyším krve řinutí v oheň praskající,

„která horkým potokem rozlévá se všude,

„mňhající se před okem jako roucho rudé...

„Brzo sám to poznáš, jak zrádce dokonává.

„Hlodavý bol před smrtí bystrý sluch mi dává:

„Slyším, jak mi rozhněván Perkun s nebe klně,

„slyším plakat matky a děti strachuplné,

„slyším Egli ječeti pod vysokou věží,

„která brzo dokoná pod sekyrou kněží

„místo tebe — nechať mi klně také ona!

„I ten zločin spáchal jsem, pro nějž Egle skoná.

rozlehlo se v pustině. Litevskými slovy nelze mluvit k jinému než jen k Ransdorfovi, přec však každý pobledl, dýchat zapomíná; pouze mnich muž bradatý slyše od Litvína, kterak volá na Krista, při tom ruce skládá: — „Hle!“ — děl — „pohandojista o křest svatý žádá, „s pláčem hříchy vyznává, želí jich, jak sluší, „spěšme peklu odebrat zatracenou duši!“ A již vody náběrem z toku Němna vzatým hotovil se Lutasa polit křestem svatým, vzpřimil šij a přistoupil blíže k zajatcovi: „Těš se, peklo, přibude ti zas pohan nový!“

VI.

Šerilo se na zemi, blyskly slunka svity. Ransdorf stál jak socha neb jak sloup v zemi vrytý nad mrtvolou Lutasa. — Kde duch jeho téká? Satan psal tu zoufalství ve tvář na člověka, jeho čelo zármutek vráskami mu plní, jako v bouři, vichřice hladinu když zvlní. Ve hlavě mu šílenké myšlénky se tvoří, trýzeň pekla celého ve hrudi mu hoří. — „Krutý starče, pravdu tys pověděl mi záhy! „Není čas, by zločinec vrátil se z půl dráhy. „Kdo byl jednou unesen ve zla vlnobití, „toho tvrdá nutnost hned ve své spáry chytí, „klesá z viny do viny, hříchem skutek všaký, „chtít se hříchu zdržeti — snad je hříchem taky! „Hanba zrušit přísahu danou vůči kříži, „mistru přístup vydati, jenž ho s hradem sblíží... „Zachoval bych tajemství! To však tolik značí, „jako Egli zůstavit hltavosti dračí. „Nežli vojsko křížácké sleze hradní výše,

„oni krev tu nevinnou prolit mohou spíše,
 „vyrvat srdce! . . . Zločine, máš tu cestu vděčnou!
 „Nechť mně pán Bůh odsoudí na potupu věčnou,
 „zradím vás . . . chci střelce své tajnou chodbou vésti,
 „ze hranice oběť zas na svobodu nésti,
 „mistr bude s dobytím mítí práci snadnou,
 „za hostinnost plameny na střechy vám padnou.
 „Nechť z dýmu kotoučů, z jeku vašich dětí
 „proklínání hlavy mé na nebesa vzletí
 „a blesk na mne vymodlí, jenž mi prsa zdrtí! —
 „Bez reptání za to já podrobím se smrti,
 „k záchraně mé Egly jen jedna cesta — zrada!“
 Pochytiv roh bůvolí, na rty své jej vkládá
 k obuzení střelectva, rohu zaznívání,
 polnice zvuk hlaholí širošírou plání,
 každý hlahol na lese ozvěnou se dvojí.
 Kypí tábor německý, jak když úl se rojí,
 ptácci, kteří červánek opěvali rychlí,
 novým šumem zděšení ve půl taktu ztichli.
 Mešní zvonek zacinkal — tamo v Němna vodu
 vedou koně s řehtotem k pojení a k brodu;
 vyhouplo se slunéčko, na lem lesa svítí . . .
 Bude mu co dobrého nebo zlého zřítí?

VII.

Litvané jsou hotovi — oni v noční chvíli
 pobořenou baštu i hradby opravili,
 obsadili strážemi valy, vrchy věží,
 bránu k tvrzi vedoucí, Němen na pobřeží;
 do podzemní svatyně houfně lid se vtiská,
 tam kde Marta suchý klest klade do ohniska,
 tam kde vzhůru pozvedá otemnělé oči,
 s podzemními bohy kde rozhovory točí.
 Na tvář její měnivou, na postavu ženy

litevský lid pohlíží v mysli přestrašený;
 a když věštka bledla neb ruměncem se rděla,
 Litva jak by v tváři té osud psaný měla,
 rděla se a blednula. Marta stoh svůj zžala,
 třikrát kolem oltáře v obchůzku se dala,
 ze zápalné oběti na oltář krev vlivá,
 po pořádku po chvíli jiné bohy vzývá,
 každou chvíli k jinému božstvu zvedá oči,
 k západu a k východu střídavě se točí,
 ducha jiným cizího přivolává k sobě,
 naslouchá neb na něco táže se v té době.
 Posléze pak počavši věštným okem hlídat,
 ochraptělým hlasem se jala předpovídat,
 z černých dýmu kotoučů, jako z mraku slaný,
 chvějný ohlas výrazů zvučel na vše strany:
 — „Ptala jsem se u bohů na osud té země,
 „ale nebe mlčení zachovává ke mně;
 „zvídala jsem z pekla, co přijde do krajiny,
 „ale peklem nad celým lítá plamen siný;
 „ptala jsem se oblaků, těmi vítr zmítá;
 „ptala jsem se krkavců, hejno na žer lítá;
 „pouze plamen Zničový — slyšíte ho zdáli —
 „dnešního dne nezvyklým hukotem se pálí;
 „cítím v země útrobách pohyb rozechvěný,
 „obětnické nože nám padají s té stěny,
 „na niž kněz je zavěsil! — Kvapí obrat nový!
 „Nutno splnit, cokolvěk nebe ustanoví;
 „spíše horu do Němna vrci možno zdáli —
 „spíše oheň ztuhne a spíš se voda spálí,
 „nežli z oněch výroků, jež nám osud značí,
 „někdo, byť jen slovíčko, sobě přejinačí.
 „V staré Litvě mnoho již přešlo pokolení;
 „však co Litva Litvou jest, nikde zvěsti není
 „o takové oběti, jaká dnes se schystá. —

„Běda tomu, u něhož strach by našel místa,
 „kdo dřív zbraň než pravici boje schopnou skloní,
 „i té z žen, jež před vrahy, byť jen slzu, zroní!“
 Takto Marta křičela, sotva dech jí stačí,
 z valů již roh bojový srážky signál značí.
 Margěr vzkřikl: „Na hradby! Nechať Němec pozná,
 „zoufalost jak v boji a ve smrti je hrozna!“

VIII.

Jako včera Křížáci zástup vojska nový
 přeplavili po vorech na břeh zaněmnový,
 a tři mocné oddíly na pochod se dali
 od západu, od Někna a pak od Puňaly;
 pouze k straně polední pro neschůdné srázy
 odnikud vojsk vražedných okruh nepřichází.
 Kníže Saský, raněný stranou od Puňaly
 po roklinách rozvinul houfec okázalý;
 Nemur, kníže z Německa, hostem tady jsoucí,
 pod západní zákopy vede jezdce skvoucí,
 nad širokou trhlinou staví jízdu čilou;
 velmistr sám u Někna pod korouhví bílou
 v popředí se postavil pěchotě své svěží,
 bez nsnází vydral se strmé na pobřeží.
 Takto těsně sevřena Litva stranou trojí,
 na třech svojich okopech utkala se v boji;
 stejně, jak ruk ubývá, odvaha se zmáhá:
 muži berou oštěp, luk, slabá žena sáhá
 po kameni, po štěrku, vrazí kámen mnohý
 buďto jezdci do hlavy nebo koni v nohy;
 jenže slabou rukou ten úkol těžko sveden.
 Dnešního dne ani vor ani člunek jeden
 nezůstaven bez škody, bez ran od kamení,
 časem trupy Křížákův Někna tok se pění.

Němci ani velikých ztrát si nevěšmali,
 derouce se výš a výš na strmící valy,
 na mrvisku, na skále uchytili se rukou,
 válečnými berany do pevnosti tlukou.
 Litva hrudí opřena — zakypěl boj zblízka,
 mužstva na tři tisíce v jeden šum se stiská,
 z prsou ryk se vydírá řečí různojmennou,
 s hlukem zbraně pomíchán, po pláni se ženou.
 Kolem tvrze krvavý zápas započíná,
 kouř jak mračno černavé ode zdí se vzpíná,
 povolně se rozchází do šíře i v déli;
 časem se to zamihne bleskem ruční střely,
 časem kámen po valech tak i onak skáče,
 s věže dolů svržený na leb dobyvače,
 padající v kuřavě otvor svůj si vbije;
 a krev srší z kuřavy, jak když déšť se lije,
 kdo byl zabit, do řeky, do příkopu klesá,
 kvílení žen ze tvrze vráží na nebesa.

Ze za Němna hlučí to zase novým hostem,
 trupy těl tam ležících jsou tu jako mostem,
 nové houfce na pomoc velmistrovi běží,
 a když jeden oslaben, nastupuje svěží.
 Litvané vždy titěz jsou mezi nepřátely;
 oko pískem nabitě špatně řídí střely,
 těžek mlat je pro ruku trudem polámanou,
 po pancéřích hřmotí již jenom slabou ranou
 bardyš jejich silný kdys. — V celé, celé trati
 vidí Margěr lidi své bojem umdlévati,
 v prsou křik jim zachraptěl, co byl silný z rána,
 v očích krev a ústa jsou pěnou postříkána.
 Vydal povel k ústupu, sebral zástup celý
 pod záštitou pevnosti vůči nepříteli.
 A již zrovna pod valem uzřel lesky kříže.

Pozřel v oči Litvanů: smrt svou obět víže,
heslo k boji ztracený život nevyproští,
zhaslať v očích poslední jiskra statečnosti;
naděje však ostatek ještě neuniká.

— „Vzhůru! deštěm kamenným srazte nájezdníka!“

A co žije: mužové, ženy, ba i děti
sáhají v stoh kamení — deštěm dolů letí
tisíc strašných hodů — a na každém je dosti:
nejstrašnější silou je síla zoufalosti!

Jak by obr storuký svíral je v tu chvíli,
zachvěl se houf křížácký, pochod zastavili.

IX.

Od východní, západní, od půlnoční stěny
viděl Margěr nepřátel rozběh zadrženy;
obrátil se k poledni — Perkune bij v kraje!
Křížácká tam korouhev podnikavě vlaje
od míst, přes něž nikudy žádné cesty není,
od olše, kde počíná chodeb rozvětvení,
silný houfec německý volně jde si všady,
před ním, nesa pochodeň, kráčí lučník mladý,
zažeh střechu, pod kterou chudí lidé žijí,
ejhle plamen jako had nad střechou se svíjí!
Margěr poznal Ransdorfa — a tvrz koldokola
přehlíd zrakem sokolím. — „Litvíní!“ — tak volá —
„dejte výhost naději: tvrz již padne v plání.
„Neprospěje modlitba, chrabrost nezachrání.
„Jedno zbylo... umřítí... Kdyby Křížák dravý
„ušetřil cti našich žen nebo děcek zdraví!
„Litvané, váš kníže by před ním na kolena
„padl, aby Litva jen byla zachráněna.
„U Křížáka útrpnost nikdo nevymodlí!
„Nutno umřít... Litvané! Umřemliž jak podlí?

„Nad poslední mrtvolou litevského reka
 „naše kmety, děti nám Křížák rozeseká!
 „Bolest naši poznačí potupnými jmeny,
 „zlehčí bohy, nad rumem znectí naše ženy!
 „Perkune, chraň Litvy čest, o to tebe žádáme!
 „Nutnoli se podati — trupy odevzdáme!

„Zapalte stoh obětní! seberte vše síly,
 „chrťte na ně kamení, zadržte je chvíli,
 „by sem nevník nepřítel ve předčasné době,
 „a my mohli splnit, čím povinni jsme sobě!
 „Tvrdým deštěm naposled Křížák ať se staví!
 „Bratr bratra, vnuka děd života nechť zbaví:
 „líp to tak, než hynouti pod křížáckým katem!“
 Dopověděv balvanu uchopil se s chvatem,
 balvan šikem nejhustším dráhu soběrazil
 a sto mužů křížáckých do hlubiny srazil.
 Hoří tvrz a kypí boj — Litvan zanícený
 staví stoh svůj obětní mezi hradní stěny.
 Strašné jeky zoufalství v podzemí až znějí.
 Vyšla jak zjev hrobový a s ní bozi její
 Marta Zniče zhasivši — s vysílením ducha
 pod hranicí v poslední jiskru jeho dmuchá.
 Ransdorf vidí zdaleka ovoce své zrady:
 Marta bije sekyrou v Litvany jak v klády,
 pod obětním železem hynou zoufalejší,
 a kdo skonál, složen byl kněžkou na hranici.
 Děti Litvy žalem i zoufalstvím se chvěly,
 skákajíce na stoh, se samy zabíjely;
 mnohý otec na syna divoce se žene,
 již ho chytil v kolébce, vrhá do plamene;
 matka trup již spálený dosud ještě pěstí,
 než ji přišli zabíjet — smrt má od bolesti.
 Margěr káže kněžím, ať hlahol z trub se zbudí,

aby vztek se podnítil ve litevské hrudi;
 a sám s hrstkou obránců boří zdi v tu chvíli,
 sráží trámy na Němce, aby nezmařili
 Litvy obět krvavou, jak ji osud chystá.
 Potěš pak se, velmistře, žeň ti kyne jistá!

X.

A když Litva trvala v šílení a chvění
 zapomněno na Egli, že jest u vězení.
 Ransdorf s mečem, s plamenem kolem tvrze celé
 jako lupič obíhá, střelce veda smělé,
 do známých mu komnat se kvapně žene zdola,
 tleská na ni rukama, na jméno ji volá.
 Třebať plamen hrčí a boje ryk se valí,
 třebať matky s ozvěnou do pláče se daly,
 třeba z prázdných komnat zní ohlas jen v tom
 čase —

on je jist, že najde ji po lahodném hlase:
 padl v sluje, ve kterých Zničův oheň hoří,
 šlape bohy litevské, hned zas jim se koří;
 posléz v děrách podzemních za poboční stěnou
 našel v temném vězení Egli uzamčenou.

XI.

Trapný výraz bolesti majíc v bledém líci,
 v hloubi sluje seděla děva dumající.
 Slunka zásvit na ní jen úkradkem se hostí:
 krásný její ruměnc zbledl ve vlhkosti,
 pěkné čelo ztemnělo, hlava její sklesla,
 bledost barvy hrobové na rty se jí snesla;
 řekl bys, že socha to bez života v tváři,
 kdyby jiskry nebylo, co jí z oka září.

A když Ransdorf naposled napjal všechny síly, železné když závory rázem povolily, ustoupila zděšená, vzkřikla v bolném chvění, hledí na něj nejinak nežli na vidění.

Ransdorf krví potřísněn před děvicí kleká:

— „Dcero Litvy, záhuba již je nedaleka,
 „celý rod tvůj zahyne — tvrz již ve plameni!
 „Já tu jsem tě zachránit, mnoho času není:
 „střechy vaše spaluje oheň žáruplný,
 „Křižáci v hrad derou se jako mořské vlny,
 „Litvanů pak pod zámek zoufající davy
 „na oběť svým bohům si rozrážejí hlavy,
 „aby vláde německé nepropadli živí.
 „Pojď již, Egli zpanilá, bude to den divý!
 „Já tě odtud povedu!... Vidíš dým ten tmavý?
 „Slyšíš hukot plamenů, křik ten pronikavý?
 „Pozoruješ, jak již tu žár i cihlu pálí?
 „Pospěš! Cesta trudna jest a cíl náš je v dáli...
 „Já tě odtud vyvedu, přidruženou ke mně,
 „z nebezpečí nepřátel, záhuby tvé země!“
 Děla a oči na její tváři nechal dlíti,
 a již milé břímě chtěl na své ruce vzítí,
 Margérova dcera však lepá v nepohnutí,
 pokyvem ho zdržuje, hledem v ústup nutí,
 a v tom hledu jediném tolik sil se pojí,
 že jak kdyby bojovník odrazil jej v boji,
 mladý Křižák ucouvnuł. — „Zpátky drzou nohu!
 „Kdo ti děl, že slába jsem, že se nepřemohu?
 „Rci, proč plamen sežírá domu mého stěny?
 „nač máš v ruce pochodeň a meč zkrvavený?
 „Poslechni mě, Křižáče! Dávno tomu není,
 „co mi srdce tonulo v sladkém roztoužení,
 „že kdys v dálné cizině na tvém bude bušit,
 „svazky s bohy, s Litvou jsem rozhodla se zrušit,

„domem, otcem povrhnout... oj, to budou slasti,
 „nezatoužím po nikom v dřívější své vlasti!
 „Ve snách se mi zjevoval domek blízko moře,
 „vaše zámky, kostely v lesku ranní zoře;
 „zamítnuvši bohy, jsem ctíla boha tvého,
 „víru v něho vnímajíc ohněm srdce svého...
 „Dnes však v mysli, ve srdci velkou cítím změnu:
 „ty jsi vedl křížácké katy do Pulenu,
 „kladeš meč a pochodeň k střeše Margěrově,
 „Litva žádá oběti — já jsem pohotově.
 „Velí mi to povinnost, umřít, jak se patří,
 „podlé svého otce a po boku svých bratří.
 „Tu tvůj křížek... z duše mi nechť k němu vane:
 „Egle s bohy svojimi v jednom stohu vzplane.
 „Kladu odpor moci tvé, přičinění všemu;
 „nikdy ty se nedovíš, ke komu a k čemu
 „pomodlím se naposled...“

XII.

Dořekla to směle.

Margěrova duše, rci, proč v tak slabém těle
 zvolilas svůj příbytek? proč se slzy roní?
 Proč ten dým, co vybuchl, hlavu tvoji kloní?
 a proč plamen požárny, mihnuvší se zdáli
 pochytil tě, div že ti dech tvůj nevypálí?
 Egle ztrácí vědomí, na zem padá v chvění,
 plamen již se vhryzuje, vbíhá do sklepení,
 od sousední bašty pak temné do hlubiny
 sesuly se hlavně a cihly z rozpukliny.
 Vprostřed rumů požárných, v dýmu ve plamení
 vzali Egli ubohou střelci uděšení;
 a v jich čele Ransdorf jak ostražitel bdělý
 ukazuje dráhu jim, plamen ve dvě dělí;

a když vyšli z podzemí Ransdorf v tváři siný,
 mečem dráhu klestící padá na Litvíný.
 Na valech stráž poslední ustupujíc klesá,
 a tvrz jedním plamenem šlehá na nebesa;
 ze všech stran již Křížáci vpadají a vřeští,
 a jich zvučná polnice smutný konec věští,
 chechtajíc se Satanem nebo syčíc zmijí.
 Litva smyslů zbavena nože v hrud' si vbíjí:
 bratr hlavu bratrovu rázem v krvi topí,
 otec ve své nemluvně vráží ostré kopí,
 Marta v stohu s plamenným pásem kolem těla,
 poslední a pohřební písničku jim pěla,
 duše mrtvol hořících bohům odevzdává,
 posvěcenou sekyrou nad hlavami mává.

Ransdorf milou kořist svou nádvořím dal nésti,
 plameny a zbraněmi průchody si kleští,
 mečem rány zadává bez cíle a v spěchu;
 přílba jeho s pancéřem vykované z plechu
 postříženy plamenem hrud' i hlavu pálí.
 Ó, v té hrudi, ve hlavě žáry rozeplály!
 Duše jeho v divokém plameni se chvěje
 ze zoufalství do bázně, z bázně do naděje.

XIII.

Věrní jeho lučníci přichýleně jdoucí
 na předhradí přenesli Egli v mdlobě jsoucí,
 tam, kde olše kořeny otvor kryjí v temnu,
 odkud tajným průchodem dojde se až k Němnu,
 průchodem, jenž naději budil u Litvína
 a teď hradu zničení smutně připomíná!
 Ó, s tím místem Ransdorfův život pevně spředen:
 prvň láskou, podruhé zradou byl tu veden,

tudy svoje lučňsky vedl za svítání,
 tudy nyní únosem svoji milou chrání.
 Však když srdci, mužnosti učiněno zadost,
 proč mu v tváři mladistvé nezasvitla radost?
 Proč mu jásos nekypí duši ve mládenčí,
 když mu snaha šlechetná zdařením se věncí?
 Unikl již mečům a dýmu zhořeliska,
 čerpá vodu z potoka, na tvář milou prýská —
 Egle dala žití znak, hlavou zlehka hnula,
 prsa bolem sevřená volněj oddechula;
 otevřela oči své — ó ty krásná změno! —
 mladíkově duši jest nebe otevřeno.
 Ona hledí pochytit v mysl děje denní:
 kde jest? kam ji vedou? a proč se vše tak mění?
 Ráda by se zeptala, vyzvídavě hledí.
 u lučňků v očích se dočtla odpovědi:
 neb ti s velkou obavou v podzemí se řadí,
 zhouba dosud blízka jest — i hlas mnohdy zradí:
 — „Utíkejme! kvapí čas!“ střelci provolali,
 Egli spěšným pohybem na ramena vzali,
 v čele Ransdorf s pochodní zapálenou kráčí,
 za ním zástup lučňků v zákruty se stáčí;
 takto mlčky sunuly opatrné kroky,
 až se octli na břehu Němna u zátoky.

Tam, jak Ransdorf přikázal zavčas připravit,
 čeká loďka, veslaři při kormidle hbití.
 Egli polo neživou na loď unášeli,
 pohleděla ke zámku, odkud křiky zněly,
 na krvavé plameny, v kterých domov plane,
 zoufanlivým výkřikem z hrudi rozervané
 bodla srdce Ransdorfa jako ostrím hrotu:
 — „Pusťte mě, chci za otcem! Co mi po životu!
 „Statečně já obstojím přede tváří smrti,

„nechat s bratry, sestrami zlý mne osud zdrť!“
 Vzkřiknuvši tak, rukama smutně zalomila,
 k rameni pak omdlelou hlavu přiklonila.
 Ransdorf klečí před ní a nepromluví slova,
 podlé vůdce pokyvu veslařstvo se chová,
 vtáhli loďku na vodu — zašuměla vesla,
 vlna tichým šumotem po Němnu je nesla.

XIV.

V žarovišti zámku boj kypí rozzuřený,
 zuhelnělé plamenem sesuly se stěny,
 do Němna i Puňaly plyne krve struha;
 posud mezi Litvany zabťjí druh druha,
 s jekem, zpěvem k obětní hranici se ženou,
 postřikání krví a šílenosti pěnou.
 Po kořisti slídíce zámek ve plameni,
 na vraždění Křižáci hledí udivení;
 dost již vzteku od rána vybouřilo z pěsti,
 nikdo nesmí ruky teď na Litvína vznésti.
 Při domněnce, šílení že je od Satana,
 přece v srdci stoupá jim úcta nepoznaná
 k bojovníkům statečným. Stoh již opadává,
 již i Marta v plamenech život dokonává,
 již ruch ohně pozvolna do ticha se tratí,
 Margěr oběť krvavou chce již dokonati
 a svá prsa prokláti...

XV.

V tom však ode břehu
 Němna loďku křižáckou zpozoroval v běhu:
 poznal v muži Ransdorfa, upjal zraky k němu,
 poznal Egli — zaplakal... kterak v srdci je mu?

— „Bohové! já ochráncem litevského jmena,
 „a tu moje vlastní krev hanbou poskvrněna!
 „Margěrova rodná krev, Egle rukou svojí
 „trhá svazky, kterými rod ji k Litvě pojí,
 „objata jsouc náručím křížáckého hada,
 „od ofěry utíká, když tu všecko padá!
 „Vzmocni ruku, Perkune! nechať střela jedna,
 „vytrhne ji z potupy, čest jí znova zjedná!“
 Děd a řídil silný luk k loďce nad Němenem...
 Jeli trefnost žádoucí v oku zaroseném?
 Napjal luk — šíp vyletěl... svištěl v letu prudkém,
 že až Němen zašplounal tajupným smutkem.
 Vzešlo zření hrobové otcovskému oku,
 z loďky cosi bílého zatonulo v toku.
 Ještě výstřel, ještě jen nepatrnou chvíli,
 člun se točí na vlně, chvěje se a chýlí,
 s pluchotem, jak kámen když do Němna byl vržen,
 těžký tak trup rytířův v hlubinu byl stržen.
 V křik se dali veslaři, každý spásy hledá;
 ještě bílá plachta se nad vodami zvedá,
 jednou... dvakrát mihly se světlé její pruhy...
 Uděšení veslaři prchli na břeh druhý.
 Němen, jak by řízen byl rukou čaroděje,
 poznovu se vyhladil, klidně v dálku spěje,
 na víru se zatačí, ve slunci se blýská,
 v jeho lůně nenajdeš sledu hroboviska.

XVI.

— „Zplnila se“ — Margěr děl — „oběť pře-
 strašlivá!“

Ke hranici přikročil a meč vydobývá.
 Tam již všichni Litvané věčný spánek spali:
 Kostí se tam bělely, trupy červenaly,

onde jek se vydíral z posledního ducha,
nad přihaslou hranicí dým jen dosud buchá.
Margěr smeknuv kolpak svůj, takto zvolal k Němnu:
— „Chrabrá Litvo, vítej mi ve hrobovém temnu!
„Vydej nebi svědectví kdysi v lepší době,
„že jsem, čest tvou ochrániv, uložil se v tobě!
„Nezhynulas v potupě — zlý tě osud zkazil!“
Děl a meč svůj široký do hrudi si vrazil,
oči ještě upřeně na nebesa patřil...
skonal Litvín poslední na popele bratřil.

Doslov.

Tam, kde rum a spálených hlavní vrch se zvedal,
Křížák dlouho pokladu skrytého tam hledal,
vojáci se hrabali dlouho ve popeli,
stříbro, zlato, starý med objeviti chtěli.
Vyrubali lesy, v nichž Litvan měl své bohy,
a stád tučných z Litevska odvedli tah mnohý,
vyvrátili pevnost a s drnem vyrovnali,
postavili na ní kříž a zas v dál se brali.
Sovy v děrách, ve slujích před slotou se chrání,
rumovisko objal čas ve své panování.
Na popele z rytířů travička se vzpíná,
tuto rostou kopřivy, onde lískovina;
potom oráč zaoral nivu v době vhodné,
zasil na lán široký žito chleborodné.

Tam, kde Němen potichu břehy podemílá,
v soumraku se zaběhí někdy plachta bílá...
Věřte si neb nevěřte — divný je rod lidí!
Jsou i tací, kterým se pravdou býti vidí,
že z těch dob, kdy na Litvě žili divé kmeny,
je to šatka hrobová Egly, vodní ženy.
Co již v čase zaniklo, o tom zvíme málo —
kdesi v knihách latinských vysloveno stálo:
Hledáš pravdy? — Do dějin potřeba je zřítí;
ostatek ať rozum a srdce dopoví ti!

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA.

Vychází od 1. července 1881.

Každý jednoduchý průměrně tříarchový sešit této knihovny stojí 10 kr.

- Sešit 1. *Rubeš: Pan amanuensis na venku.*
" 2. *Beneš Třebízský: Na Štítném.*
" 3. *Čelakovský: Ohlas písní českých*
" 4. *Turgeněv: Punin a Baburin.*
" 5. *Němcová: Divá Bára.*
" 6. *Pailleron: Jiskra.*
" 7. *Vocel: Poslední Orebta.*
" 8. *Jan z Hvězdy: Známosti z průjezdu.*
" 9. *Syrokomla: Ulas.*
" 10. *Pravda: Štěpánův Vít učí se na kněze.*
" 11. *Conscience: Siska van Rosemal.*
" 12. *Klicpera: Divotvorný klobouk.*
" 13. *Hálek: Muzikantská Liduška.*
" 14. *Jókai: Emerich Fortunát.*
" 15. *Goethe: Herman a Dorota.*
" 16. *Chocholoušek: Harač.*
" 17. *Rittersberg: Jaromíra Radimská.*
" 18. *Zalewski: Ostrouhali.*
" 19. *Podlipská: Vrtochy pana Pětihorského.*
" 20. *Pfleger: Alex.*
" 21. *Šolc: Dědovy vrásky.*
" 22. *Morzkowská: Smutná svatba.*
" 23. *Tyl: Bláznivý houslista. Pepiček a Pepička.*
" 24. *Macháček: Bulhar.*
" 25. *Světlá: Několik archů z rodinné kroniky.*
" 26. *Světlá: Ještě několik archů z rodinné kroniky.*

- Sešit 27. *Nebeský: Protichůdci.*
- " 28. *Pravda: Voják nováček.*
- " 29. *Petrů: Přátelé až do smrti. Čuang-seng a jeho choť Tien-ši.*
- " 30. *Goethe: Marinka.*
- " 31. *Krásnohorská: Básník a básník.*
- " 32. *Vocel: Hlatipisec.*
- " 33. *Karadžić: Lazarice.*
- " 34. *Filipek: Masopustní láska. Červený rak s modrou korunkou. Šest neděl po svatbě.*
- " 35. *Němcová: Karla.*
- " 36. *Corneille: Cid.*
- " 37. *Řezníček: Jiří Doupovec.*
- " 38. *Podlipská: Svědomí.*
- " 39. *Polák: Vznešenost přírody.*
- " 40. *Jókai: Žena padlého bojovníka.*
- " 41. *Chateaubriand: Atala aneb Láska dvou divochů na poušti.*
- " 42. *Asnyk: Jobovi přátelé.*
- " 43. *Šapčanin: Děd.*
- " 44. *Tyl: Chudí lidé.*
- " 45. *Čacká: Písň.*
- " 46. *Bersezio: Slepčův pes.*
- " 47. *Marryat: Tři lodi.*
- " 48. *Coppée: Poklad.*
- " 49. *Caballero: Justa a Rufina.*
- " 50. *Chocholoušek: Drak Notjaiský.*
- " 51. *Čelakovský: Ohlas písní ruských.*
- " 25. *Klimšova: Turnovské povídky.*
- " 53—54. *Němcová: V zámku a v podzámčí.*
- " 55—56. *Družinin: Pavlínka Saksová.*

